

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1901. Andra Kammaren. N:o 16.

Lördagen den 23 mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 16 innevarande mars.

§ 2.

Herr statsrådet m. m. *N. Claëson* öfverlemnade Kongl. Maj:ts propositioner till Riksdagen:

angående upplåtande till landtförsvaret af mark, tillhörande *dels* indragna militiebostället n:is 17 och 22 Rinkaby i Kristianstads län, *dels* och den från förra militiebostället n:o 1 Åhus i samma län af-satta kronopark;

angående försäljning till Karlshamns stad af öarna Frejsholmen och Boön med tillhörande skär och vattenrätt;

angående anslag till nybyggnads- och ändringsarbeten m. m. vid Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund;

angående vissa utdikningar af myrmarker inom Tärna kapell-församling af Vesterbottens län;

angående fortsatta åtgärder till förekommande af skogshärjning af insekten nunnan; samt

angående upplåtelse af tomtplatser å kronoparken Bjurfors i Kopparbergs län.

De nu aflemnade propositionerna blefvo på begäran bordlagda.

§ 3.

Upplästes följande till kammaren inkomna läkareintyg:

Att riksdagsman Gustaf Olsson i Frössvi lider af influensa och lungkatarr och tills vidare är oförmögen att bevista Riksdagen, intygas.

Vesterås den 19 mars 1901.

Gustav Holm,
bitr. prov.-läkare.

§ 4.

Föredrogs och hänvisades till Riksdagens särskilda utskott n:o 3 herr *Hj. Brantings* å kammarens bord hvilande motion, n:o 176.

§ 5.

Föredrogs, men bordlades åter särskilda utskottets n:o 2 memorial n:o 4, Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 13 samt Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 14.

§ 6.

*Angående
Riksdagens
revisorers
berättelse.*

Till afgörande förelåg till en början statsutskottets utlåtande, n:o 39, i anledning af Riksdagens år 1900 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning af statsverkets jemte dertill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1899.

Efter föredragning af § 1 yttrade

Herr Hedin i Stockholm: Jag kan på förekommen anledning icke underlåta att påpeka, att statsutskottet gjort mig och alla öfriga ledamöter af kammaren, som äro intresserade för den af herr Kronlund väckta motionen, en verklig tjänst genom den form, statsutskottet gifvit åt motiveringen för sin afstyrkande hemställan (sid. 12). Det kunde nemligen från början synas, som skulle man genom att bifalla eller låta bero vid statsutskottets hemställan i denna punkt hafva afklippt möjligheten att vid behandlingen af den motion, öfver hvilken Andra Kammarens andra tillfälliga utskott numera afgifvit utlåtande under n:o 14, komma till ett annat resultat till äfventyrs än det tillfälliga utskottet, därför att det skulle kunna sägas, att man sjelf för egen del gjorde sig skyldig till en uppenbar motsägelse och äfven ville förmå kammaren dertill, om man, efter att hafva gifvit sitt bifall till statsutskottets afstyrkande hemställan under nu föredragna punkt, sedermera skulle yrka bifall till en skrifvelse till Kongl. Maj:t i den rigtning motionären föreslagit. Derigenom att statsutskottet affattat slutet af sin motivering så, som här skett, har emellertid utskottet undanröjt denna svårighet, och det är för att uttala min erkänsla för detta tillvägagående, som jag egentligen har begärt ordet.

Visserligen skulle jag redan nu hafva önskat att få anföra något i sak beträffande den af herr Kronlund väckta frågan. Men jag finner mig föranlåten att afstå derifrån af det skälet, att jag icke kan dölja för mig, att det allmänna intresset såväl inom som utom Riksdagen är rigtadt på en helt annan sak än någon nu föreliggande riksdagsfråga och att det därför näppeligen skulle tjena till något att nu upptaga denna fråga till behandling. Jag menar, att intresset är så upptaget af någonting, som väl eventuelt blir en riksdagsfråga, och det kan hända mycket snart, att tid och tankar allt för mycket deraf absorberas, för att det skulle vara skäl i att ingå i debatt äfven om

ett så intressant uppslag som det, hvilket innehålles i motionärens framställning. Det är emellertid att önska, att detta sakernas tillstånd icke måtte räcka alltför länge och att Posttidningen snart måtte bringa oss ett väl behöfligt soulagement.

*Angående
Riksdagens
revisorer
berättelse.*

(Forts.)

Vidare yttrades ej. Paragrafen godkändes.

Sedan härupå § 2, angående utbetalning af arfvoden åt militärattachéer från anslag under fjerde hufvudtiteln, föredragits, anförde

Friherre von Knorring: Under denna punkt är det tvenne fall, som Riksdagens revisorer funnit anmärkningsvärda.

Det ena fallet angår en utbetalning ifrån ett extra anslag under fjerde hufvudtiteln »resunderstöd åt officerare och intendenturtjenstemän» till en militärattaché i Berlin. En liknande utbetalning har emellertid förekommit under några föregående år och har blifvit föremål för debatt här i kammaren år 1899. Att nu yttra sig om detta fall, helst denna utbetalning icke längre försiggår, är därför onödigt.

Så mycket anmärkningsvärdare finner jag det andra fallet vara. Enligt detta har den år 1898 tillförordnade chefen för generalstabens af anslaget till generalstabens utanordnat ett arfvode af 250 kronor i månaden åt en militärattaché i St Petersburg att utgå tills vidare. Utanordningen skedde i december 1898 och arfvodet utgick under hela år 1899 eller revisionsåret. I räkenskaperna har denna utgift afförts under rubriken: »generalstabens fältöfningar, kommunikationsafdelningens resor, resestipendier m. m.» Men att detta anslag icke har till syftemål att bereda understöd åt militärattachéer, är alldeles gifvet. Dessa äro ju tjenstemän, som lyda under utrikesdepartementet och från tredje hufvudtiteln åtnjuta sitt särskilda arfvode af 6,000 kr. pr år. Det lär sålunda icke kunna förnekas, att utbetalande af ett arfvode till militärattachéer från anslaget till generalstabens — d. v. s. från fjerde hufvudtiteln — innebär ett dragande af medel från en hufvudtitel till en annan. Den ifrågavarande saken är dessutom särskildt anmärkningsvärd, emedan utbetalningen icke skett på grund af något kongl. bref, utan endast på grund af en anordning af t. f. chefen för generalstabens. Så vidt jag vet, har det sällan förekommit, att Kongl. Maj:t gjort några utanordningar af penningar, som icke öfverensstäm med lag och författningar. Skulle emellertid någon gång sådant förekomma, kanske på grund af misstag eller nödvändighet, så har Riksdagen genom sin nära beröring med departementscheferna tillfälle att ganska snart få rättelse i saken. Men om en underlydande embetsman — chefen för ett embetsverk — utanordnar penningar för ändamål, som äro främmande för det anslag, öfver hvilket han har att disponera, så är detta ovillkorligen en ganska betänklig sak. Det är därför, som revisorerna ansett sig särskildt böra fästa uppmärksamheten på det ifrågavarande fallet. Här var det för öfrigt icke fråga om ett tillfälligt utanordnande, utan om ett månatligt arfvode af 250 kr., hvilket sålunda utgjorde en tillökning

Angående
Riksdagens
revisorers
berättelse.

(Forts.)

af det arfvode, som utgick från utrikesdepartementet till den nämnde militärattachén.

I den förklaring af saken — försvar kan man knappast kalla det — som den nuvarande chefen för generalstaben lemnat, yttrar han, att en sådan utanordning skett under flera föregående år, och han nämner till och med under hvilka. Men det är ju klart, att den omständigheten, att en olaglig praxis tillämpats under ett antal år, icke gör saken laglig.

Vidare säger generalstabschefen, att de åligganden, som tillhöra militärattachéerna, falla inom ramen för generalstabens uppgifter. Det är möjligt, att så är förhållandet, men generalstabschefen glömmar, då han säger detta, att en militärattaché, som är generalstabs-officer, uppbär utom sitt arfvode från tredje hufvudtiteln såsom militärattaché alla sina löneförmåner såsom generalstabsofficer; för dessa förmåner bör han väl något utträta.

Utskottet säger, att det »inhemtat, att denna utbetalning från och med sistlidne augusti månads utgång upphört, vid hvilket förhållande rättelse måste anses hafva blifvit i det af revisorerna anmärkta tillvägagåendet vidtagen», och i följd deraf anser utskottet, att någon åtgärd icke bör vidtagas i saken. Jag anser visserligen, att, då denna utbetalning nu upphört, detta utgör en tillräcklig garanti under den nuvarande krigsministern och den nuvarande generalstabschefen, att icke någon vidare dylik utbetalning kommer att ske, men jag anser det icke innebära någon garanti för framtiden.

Det har äfven yttrats af utskottet, att i den kongl. propositionen till denna Riksdag angående fjerde hufvudtiteln begäres en förökning af anslaget till reseunderstöd eller resestipendier åt officerare och intendenturtjenstemän, hvilken förhöjning afsåge sådana officerare, som reste till utlandet för att blifva militärattachéer. Men denna tillökning af 6,000 kr. i nämnda anslag vore ju beräknad att användas till ett slags expektansarfvoden åt sådana officerare, innan de blefve militärattachéer och komme i åtnjutande af arfvode såsom sådana från tredje hufvudtiteln. Om denna kongl. proposition bifalles, så inverkar detta intet på den nu afhandlade frågan.

Jag har icke något yrkande att göra.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§§ 3 och 4.

Biföllos.

§ 5.

Lades till handlingarna.

§ 6.

Bifölls.

§§ 7—9.

Lades till handlingarna.

Sedan § 10, angående beräkning af dagtraktamente till befälhafvaren för en kommendering till biträde vid skogsrödjningsarbeten, blifvit föredragen, lemnades på begäran ordet till

Herr Persson i Stallerhult, som yttrade: Herr talman! Då jag förliden höst tillhörde statsrevisionen, skall jag be att få med några ord vidröra den förklaring, som i denna punkt gifvits af vederbörande.

Denna punkt gäller det dagtraktamente, som uppburits af befälhafvaren för det manskap, hvilket biträdde vid skogsrödjningsarbeten för bekämpande af skadeinsekten »nunnans» härjningar. Revisorerna, som granskat de härvid afgifna räkningarna, funno, att befälhafvaren tillgodoräknat sig traktamente jemväl för en tid af 17 dagar, derunder han icke vistats inom området för kommenderingen, utan i sitt hem i Stockholm. Revisorerna ansågo detta stridande mot det kongl. bref, som föranledt ifrågavarande kommendering, under det att förklaranden åter påstått, att detta kongl. bref innehåller uttrycklig bestämmelse derom, att befälhafvarens dagarfvode skulle utgå för hela den tid kommenderingen varade. Det är väl möjligt, att dessa ord kunna återfinnas i det kongl. brefvet, men revisorerna ha knappast kunnat vara tillfredsställda med den tolkning, som förklaranden gifvit åt detsamma. Det kongl. brefvet innehåller icke allenast en order, att ifrågavarande befälhafvare skulle inställa sig på platsen för skogsrödjningsarbetena och leda desamma, utan äfven en befallning, att med honom skulle följa icke mindre än 2 kaptenar, 7 löjtnanter, 2 fanjunkare, 4 sergeanter och 300 man. Det kongl. brefvet lyder i sammanträngd form sålunda: att Kongl. Maj:t funnit godt i nåder förordna, att ett antal af 300 man jemte befäl och underbefäl skulle under tiden till den 1 maj 1899 efter anvisning biträda vid i Södermanlands och Östergötlands län pågående arbeten för bekämpande af insekten nunnans härjningar och att ersättning härför skulle utgå, till befälhafvaren öfver trupperna enligt gällande resereglemente samt i öfrigt med traktamente, beräknadt efter sex kronor för hvarje kompaniofficer, 4,50 kr. för underofficer, 1,50 kr. för manskap samt 7 kr. för läkare. Nu står det i brefvet visserligen också, att dessa arfvoden skola utgå »under den tid kommenderingen pågår», men detta kan väl icke betyda, att hvar och en af de kommenderade skall hafva sitt arfvode för hela tiden, oafsedt om han varit eller icke varit närvarande hela denna tid, utan att han skall få arfvode för de dagar han verkligen deltagit i kommenderingen. Ett stöd för denna uppfattning hafva revisorerna funnit i den omständigheten, att utaf dessa 300 man, hvilka enligt det kongl. brefvet kommenderats till platsen såsom arbetsmanskap, åtskilliga icke hafva åtnjutit arfvode för hela den tid kommenderingen varat, utan endast för de tider de deri deltagit. Revisorerna hafva trots, att detta också borde gälla arbetschefen, men detta har han bortförklarat i sitt svaromål på

*Angående
Riksdagens
revisorers
berättelse.
(Forts.)*

*Angående
Riksdagens
revisors
berättelse.*
(Forts.)

revisorernas anmärkningar. Det är då klart, att vid sådant förhållande väl ingenting annat fins att göra än att, som utskottet, vara belåten och låta sig nöja. Men det bör i alla fall sägas, att förklaringen icke är af beskaffenhet att gifva en rätt tolkning af det kongl. brevet, ty det är dock att märka, att samme befälhafvare, hvilken för sin ordinare tjenst i Stockholm åtnjutit aflöning under hela tiden, samtidigt under 17 dagar uppburit dagtraktamente med 10 kronor per dag för kommanderingen, utan att han varit vid densamma närvarande, och detta kunde ju revisorerna icke undgå att finna anmärkningsvärdt. Och då det kongl. brevet tolkats beträffande manskapet så, att arfvode fick åtnjutas endast för de dagar detsamma verkligen deltagit i arbetena, så borde väl äfven samma tolkning gälla beträffande den tid befälhafvarn icke deltagit i kommanderingen.

Det är endast detta, som jag härmed velat hafva uttaladt.

Vidare anfördes ej. Paragrafen lades till handlingarna.

§ 11.

Bifölls.

Härefter föredrogs § 12, angående dispositionen af ränte- och hyresmedel från kronans egendom i kvarteret Grönlandet södra i Stockholm.

Dervid yttrade:

Herr Hammarlund: Herr talman! Då statsrevisorerna i sin berättelse bland annat fäst uppmärksamheten på statens egendom i kvarteret Grönlandet södra här i Stockkolm, så kan jag icke underlåta att vid föredragningen af denna punkt ytterligare stryka under hvad revisorerna sagt och särskildt fästa uppmärksamheten på ett missförhållande, som existerar just med afseende på denna statens egendom.

Statsrevisorerna sluta sin anmärkning med den upplysningen, att af de medel, som influtit för hyran af ifrågavarande fastighet, hafva kvartalsvis utbetalts 200 kronor till en arkitekt, och vetenskapsakademiens kamrerare upplyser i sitt afgifna yttrande, att detta arfvode utgår för tillsyn öfver egendomen samt för syn å densamma och för öfvervakande af reparationer. Detta är ju en ganska värdefull och intressant upplysning, och värdet af densamma minskas icke, om man tager närmare kännedom om det sätt, hvarpå denna statens egendom nu användes.

Då man vandrar stadens förnämsta affärsgata, Drottninggatan, uppåt, har man, strax efter det man passerat Norra latinläroverket, på höger hand ett stort plank, som en gång i tiden visst varit rödt, men som nu är grått. Främlingen undrar naturligtvis, huru på en så välbelägen plats och vid en sådan gata kan förefinnas en så stor, obebbyggd tomt med ett dylikt fult plank, och frågar han sig för, så får han till svar: jo, det är statens egendom. Ännu mer förvånad blir han helt visst, om han tittar bakom förlåten och blickar in i

det allra heligaste. Der innanför har nemligen ett lumpupplag sin plats. Det förhåller sig verkligen så, att det är Stockholms måhända största lumpupplag, som blifvit inrymdt å denna statens tomt vid Stockholms främsta affärgata. Ett lumpupplag här strax invid Adolf Fredriks nyrestaureerade kyrka och vid en plats, der spårvägen går fram och der äfven i öfrigt tusentals menniskor dagligen färdas förbi! Att detta lumpupplag är högeligen osundt säger sig sjelft; det hela ter sig derjemte i högsta grad oskönt och oharmoniskt gent mot omgifningen.

Naturligtvis har staten icke köpt in hela detta kvarter för att der hysa ett lumpupplag, och i handlingarna upplyses också om orsaken till köpet. Det är nu mer än $\frac{1}{4}$ sekel, sedan staten inköpte denna egendom, »på det att erforderliga nybyggnader för det under vetenskapsakademiens inseende ställda naturhistoriska riksmuseets behof måtte kunna på denna tomtplats efter hand uppföras». Tjugo-sju år hafva sedan dess förflutit, men ännu ter sig denna egendom i samma skick, ja, antagligen i ett ännu mer bedröfligt tillstånd, än när staten tog emot densamma. Egendomen, som omfattar sex tomter, kostade för 27 år sedan 250,000 kronor. Men på grund af tomtvärdenas starka stegring i denna trakt af staden kan man beräkna, att egendomen i närvarande stund måste vara värd omkring 800,000 kronor. Kvarteret omfattar nemligen en areal af icke mindre än 4,644 kvadratmeter eller öfver 52,000 kvadratfot. Hela inkomsten, som staten har af egendomen, uppgår enligt handlingarna till 12,500 kronor; och då man vet, att omkring 3 å 4 tusen deraf åtgå till onera och underhåll af egendomen, så återstå en 8—9 tusen, hvilket belopp är statens årliga inkomst af denna dess egendom med ett värde af 800,000 kronor.

Det kan naturligtvis icke annat än vara en förlust för staten att låta egendomen ligga i detta skick och man skulle ju kunna tänka sig några sätt för en snar lösning. Om Riksdagen icke skulle vara villig att direkt bevilja anslag för tomtens bebyggande, så skulle man ju, då man för nämnda ändamål har tillgängliga medel af bortåt 250,000 kronor, kunna gå till väga på ett liknande sätt, som skedde beträffande Nya elementarskolan, eller taga upp erforderligt lån och derefter bygga. Af inkomsterna af hyror för butiker och sådant kunde erhållas medel till amorteringar och räntebetalningar. En annan lösning vore att utbyta denna mycket värdefulla tomt mot en annan, som vore billigare, och derigenom förskaffa sig det kapital, som behöfves för att förse vetenskapsakademien med de byggnader, som äro nödvändiga till bevarande af dess samlingar.

Jag har, såsom jag förut framhållit, med hvad jag nu sagt endast velat understryka ett existerande missförhållande samt tillika uttala en önskan och en förhoppning, att det icke måtte dröja alltför länge, innan förhållandena inom kvarteret Grönlandet södra ordnas på ett platsen mera värdigt sätt, än som för närvarande är fallet.

Jag har i öfrigt intet särskildt yrkande att göra.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

*Angående
Riksdagens
revisorerens
berättelse.*

(Forts.)

*Angående
Riksdagens
revisorers
berättelse.
(Forts.)*

§ 13.

Lades till handlingarna.

§ 14.

Bifölls.

§ 15.

Lades till handlingarna.

§ 7.

Härefter föredrogos hvart för sig och blefvo af kammaren godkända lagutskottets utlåtanden:

n:o 32, i anledning af väckta motioner om ändring i gällande bestämmelser angående häradsnämnd; och

n:o 33, i anledning af väckt motion angående ändrad lydelse af § 9 i förordningen om kyrkostämma m. m. den 21 mars 1862.

§ 8.

*Angående
bestämmelser
i fråga om
utskänkning
af vin och
maldrycker
å läger-
platser.*

Å föredragningslistan fans vidare upptaget Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 10, angående väckt förslag om ändrade bestämmelser i fråga om beviljande af rättighet till utskänkning af vin och maldrycker å lägerplatser.

Andra Kammaren hade till sitt andra tillfälliga utskott hänvisat en af herr W. Styrlander väckt motion, n:o 54, hvori föreslagits, att Riksdagen ville anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t vidtaga den förändringen i kongl. förordningen angående försäljning af vin, maldrycker m. m., att rättighet till utskänkning af vin och maldrycker å lägerplatser, äfven om den afser kortare tid än år, icke må beviljas under annan tid och utsträckning än den, som vederbörande kommunalstämma tillstyrkt.

Öfver ifrågavarande motion samt om motionen n:o 131 hade utskottet afgifvit betänkande, deri utskottet hemställt, att motionen icke måtte bifallas.

Då betänkandet den 27 sistlidne februari föredrogs i kammaren, blef detsamma emellertid till utskottet återremitteradt.

I en ny motion, n:o 170, hvilken likaledes till utskottet hänvisats, hade samme motionär härefter föreslagit, att Riksdagen ville anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t vidtaga den förändringen i kongl. förordningen angående försäljning af vin och maldrycker med mera, att rättighet till utskänkning af dylika drycker å lägerplatser icke måtte kunna beviljas, om kommunalnämnd och kommunalstämma ogillat framställningen.

Utskottet hemställde i nu förevarande utlåtande,

att Riksdagen hos Kongl. Maj:t anhåller, det täcktes Kongl. Maj:t vidtaga sådan förändring i kongl. förordningen angående försäljning af vin, maltdrycker m. m. den 24 oktober 1885, att rättighet till utskänkning af dylika drycker å lägerplatser icke måtte kunna beviljas, om kommunalnämnd och kommunalstämma ogillat framställningen.

Angående bestämmelser i fråga om utskänkning af vin och maltdrycker å lägerplatser.
(Forts.)

I särskilda vid utlåtandet fogade reservationer hemställde *dels* herrar *Centerwall, Nilsson* i Kattleberg och *Magnusson, dels ock* herr *K. G. Karlsson* i Göteborg,

att herr Styrlanders ifrågavarande motion ej må för närvarande till någon Andra Kammarens åtgärd föranleda.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr Centerwall: Herr talman, mina herrar! Jag vill blott nämna, att, när ifrågavarande ärende behandlades inom utskottet, samtliga utskottsmedlemmarna voro af den åsigt, att något måste göras för att inskränka missbruket på lägerplatserna af starkare maltdrycker, icke minst hos den besökande allmänheten. *Målet* har således varit precis detsamma för utskottets alla ledamöter, och det är endast fråga om hvilket *medel* som skall väljas. Dervidlag äro reservationerna af den åsigten, att det af utskottet föreslagna medlet icke kan användas, åtminstone icke utan alltför stora olägenheter, och dessa hafva vi så klart och tydligt omnämnt i vår reservation, att de icke behöfva här upprepas. Jag inskränker mig därför, herr talman, att nu yrka bifall till reservanternas förslag.

Herr Styrlander: Då reservationer anförts icke allenast af utskottets ordförande och tvenne ledamöter, utan äfven af en fjerde reservant, så anser jag mig skyldig att söka med några ord bemöta dessa reservationer.

Ordföranden i utskottet och två af reservanterna, nemligen herrar Nilsson och Magnusson, hafva i sin gemensamt afgifna reservation till en början sagt, att det icke vore så lätt att besvara spörsmålet, »huruvida kommunerna böra medgifvas rätt att i något afseende bestämman öfver de inom desamma förlagda truppförbandens förhållanden». Man må ju med skäl förväna sig öfver att reservanterna nu kommit till denna uppfattning, då de varit med om att i utskottets förra betänkande rörande denna fråga — det, som återremitterades — uttala en motsatt åsigt. Der uttalade nemligen utskottet, att skäl finnas till att respektive kommuner tillerkännas medbestämmanderätt i fråga om utskänkning af vin och maltdrycker vid lägerplatser, äfvensom att kommunernas bestämmanderätt i fråga om alla slag af vin- och maltdrycksrättigheter borde utsträckas. Ingen enda reservation förekom i detta föregående utlåtande gent emot denna sats, och man kan därför med fullt skäl förväna sig öfver, att dessa ledamöter nu hafva en annan uppfattning. Man kan väl icke så mycket förväna

*Angående
bestämmelser
i fråga om
utskänkning
af vin och
maltdrycker
å läger-
platser.*

(Forts.)

sig öfver att ordföranden i utskottet ändrat åsigt i denna fråga. Men det förefaller mig mycket förvånansvärdt, att de öfriga båda reservanterna, herrar Nilsson och Magnusson, kunnat dela den uppfattning, som uttalats af ordföranden. Såsom var att vänta, har den fjerde reservanten, herr Karlsson från Göteborg, icke delat denna uppfattning, utan fastslår, att den kommunala själfstyrelseprincipen synes honom kunna tillämpas äfven på detta område.

Nu hafva emellertid alla fyra reservanterna litet svårt att vara med om utskottets hemställan, enär de frukta för att svagdrickat skulle komma att slita så ondt, om detta förslag blefve genomfördt. Ja, det är ju mycket rörande att se deras ömbet om svagdrickat, men jag tror, att den är alldeles malplacerad. Jag tror icke, att det finnes ringaste skäl att misstänka, att kommunerna skulle vara så kitsliga, att de skulle hindra beväringen att få svagdricka till och med utan mat. Det är ju för öfrigt känt, att Konungens befallningshafvande i åtskilliga län redan under nuvarande förhållanden medgifva utskänkning af svagare maltdrycker, der de icke vilja medgifva utskänkning af starkare. I det län, der jag är bosatt, finnas åtskilliga sådana rättigheter, omfattande endast svagare maltdrycker, och jag vet, att det förekommer dylika äfven i åtskilliga andra län. En sådan inskränkning skulle ju kunna göras äfven af kommunerna. Det är således icke den ringaste fara för att man icke skulle få utskänkning af svagdricka på lägerplatserna.

Dessutom vill jag anmärka, att det allmänna rättsmedvetandet icke stämplar försäljning af svagdricka som brott mot maltdrycksförsäljningsförordningen. Ja, det kan till och med på goda grunder sättas i fråga, huruvida svagdrickat juridiskt taget ens bör räknas bland maltdryckerna, eller om det icke snarare bör hänföras till de drycker, som omnämnas i § 8, ty man är väl allmänt öfverens om att svagdricka icke är en spirituös maltdryck och således icke behöfver hänföras till sådana maltdrycker.

Härom må man emellertid hafva hvilka åsikter som helst, men faktiskt är — och jag hoppas, att alla af kammarens ledamöter hafva den saken fullt klar för sig — att det icke är någon fara för att, om kommunerna finge bestämmanderätt i detta fall, de skulle begagna denna rätt i den utsträckning, att de skulle förmäna manskapet svagdricka.

Då sålunda det skäl, som reservanterna anført såsom hufvudskäl för sitt yrkande, icke synes mig giltigt, skall jag be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Centerwall: Herr talman, mina herrar! Jag skall genast be att få besvara det yttrande, som min ärade vän på vesternorrlandsbänken nyss hade.

Han sade för det första, att reservanterna ändrat åsigt, men detta är *icke* fallet, ty vi uttrycka oss så: »Oafsedt det ingalunda lätt besvarade spørsmålet, huruvida kommunerna böra medgifvas rätt att i något afseende bestämma öfver de inom desamma förlagda truppförbandens förhållanden, anser utskottet» etc. Vi hafva således lemnat den frågan öppen och oafgjord.

Deremot hafva vi fäst stor vikt vid frågan om svagdrickat. Ty om en kommun tager sig för att tillåta utskänkning af svagare malt-drycker, men icke af starkare, så begår den ett lagbrott. Den bryter nemligen då mot kongl. förordningen af den 24 oktober 1895, som icke känner denna skilnad mellan starkare och svagare maltdrycker.

Men hufvudskalet för oss — d. v. s. för mig och mina två medreservanter — den fjerde reservanten har redan begärt ordet — var, att innan man kan göra något åt saken, så måste man, såsom en ärad talare sade från denna plats, då frågan förra gången behandlades, först bestämma ett streck mellan starkare och svagare maltdrycker, och kan man göra något för att framtinga detta streck, så har man dermed i hufvudsak löst den mycket omtvistade och svåra maltdrycksfrågan.

Jag vill äfven påpeka en annan sak. Så länge icke kring-föringen af öl och försäljningen af sådant från ölvagnar är förbjuden, så kan en lägerplats omgifvas med en krans af ölvagnar, vid hvilka både militärerna och allmänheten kunna tillfredsställa sitt öfverdrifna behof af maltdrycker.

För öfrigt tager jag mig på förekommen anledning ännu en gång friheten betona, att vi reservanter äro fullt ut lika besjälade af in-tresse för att få ett bättre sakernas tillstånd i detta afscende på lägerplatserna som motionären och utskottets majoritet.

Herr talman, jag vidhåller mitt yrkande.

Herr K. G. Karlsson i Göteborg: Herr talman, mina herrar! Såsom utskottets ordförande framhållit, hafva inom utskottet meningarne ingalunda varit delade rörande önskvärdheten af att åstadkomma större nykterhet på lägerplatserna, och vi veta ju äfven, att icke heller inom denna kammare meningarne i denna fråga äro delade. Jag ber för min personliga del att få tillägga, att jag rörande utskänkning å lägerplatser står på samma ståndpunkt, som en ärad talare, en fram-stående militär, redogjorde för vid ett föregående tillfälle under denna riksdag, då han, så framt jag ej missförstod honom, uttryckte den åsigten, att utskänkningen af maltdrycker vid lägerplatserna gerna kunde vara borta, derest man genom ett sådant förbud icke drabbade äfven svagdrickat. Det är nemligen så, att svagdricka för en stor del af folket är en nödvändighetsartikel, och hvad särskildt läger-platserna beträffar, har det inom utskottet upplysts, såsom jag äfven i min reservation framhållit, att det finnes lägerplatser, der dricks-vattnet är synnerligen dåligt. Att under sådana förhållanden ställa så till, att icke det på lägerplatserna öfvade manskapet skulle hafva tillfälle att få släcka sin törst med ett glas svagdricka, tycker jag är att gå allt för langt.

Nu har i utskottsbetänkandet liksom ock af en talare på norrlands-bänken framhållits, att, om kommunerna få den rätt, som motionären vill gifva dem, de icke skulle missbruka denna magt derhän, att de förbjöde utskänkning af svagdricka, utan de kommunala myndig-heternas tillvägagående skulle komma att gå ut på att man, såsom det heter i utskottets motivering, träffade en öfverenskommelse med vederbörande befäl på öfningsplatserna om huru vid utskänkningen

*Angående
bestämmelser
i fråga om
utskänkning
af vin och
maltdrycker
å läger-
platser.*

(Forts.)

Angående bestämmelser i fråga om utskänkning af vin och maltdrycker å lägerplatser. skulle tillgå. Man skulle då göra hvarjehanda begränsningar, men icke taga bort den. Jag vill fråga, om herrarne äro fullt öfvertygade om att man alltid skulle komma att gå till väga med sådan hänsyn. Vore jag öfvertygad derom, så skulle jag vara den förste att rösta för förslaget.

(Forts.)

Motionären har med en viss hånande spetsighet uttalat sin förundran öfver den ömhet om svagdrickat, som reservanterna visat. Jag tror dock icke, att det är så alldeles utan, att man kan hafva skäl att befara, att kommunerna icke vid hvarje tillfälle skola gå till väga med den hänsynsfullhet, som motionären och utskottet låtit påskina skulle blifva fallet. Jag säger detta icke som ett angrepp mot absolutisterna, utan endast för att konstatera ett faktum. Jag ber att få erinra herrarne, att när man är mycket lifligt öfvertygad om nödvändigheten att vidtaga vissa åtgärder, särskildt i nykterhetsafseende, har erfarenheten visat, att vederbörande rätt ofta gå längre, än hvad vanliga menniskor — äfven nykterhetsvänner — önska. Jag ber nemligen att få betona, att för mig står den användning af uttrycket »nykterhetsvän», som ofta göres, såsom något förhatligt, ty jag anser, att det inom denna kammare väl knappast finnes någon, som icke vill befordra nykterheten och ergo är nykterhetsvän och bör som sådan betraktas. Man bör alltså göra skilnad mellan dem, som äro absolutister, och dem, som äro nykterhetsvänner. Och jag får tillägga, att de åtgärder, som påyrkats af absolutisterna, mången gång varit af den natur, att äfven ganska varma nykterhetsvänner icke kunnat gilla dem. Jag föreställer mig nu, att, om motionärens förslag blefve lag eller finge kraft af kongl. förordning, det skulle komma att gå till så, att i många kommuner man skulle göra så, som utskottet och motionären antydt, men att i kommuner, der absolutisterna hade afgjord majoritet, man på ett eller annat ställe skulle kunna riskera, att de vidtoge någon åtgärd, som innebure borttagande äfven af rätten att utskänka svagdricka. Det är detta, som gjort, att jag icke kunnat vara med om det förslag, som af motionären framstälts och af utskottet förordats.

Nu säger man eller antager man, att det skall vara mycket svårt att finna en gräns mellan starkare och svagare maltdrycker. Erfarenheten har ock gifvit vid handen, att det icke är lätt att framvinga en lagstiftningsåtgärd i detta afseende. Detta förefaller synnerligen märkvärdigt, om man erinrar sig det yttrande, som herr statsrådet och chefen för kongl. finansdepartementet fäller i sitt uttalande den 21 december 1900 till protokollet öfver finansärenden. Der framkastar han tanken på en maltskatt, och då förefaller det alldeles icke vara någon omöjlighet att få en alkoholgräns, en skilnad mellan starkare och svagare maltdrycker. Men om detta är möjligt till befrämjande af en finansåtgärd, så förefaller det, som om det borde vara lika möjligt att vidtaga denna åtgärd i en så vigtig afsigt, som här är i fråga, nemligen att komma till en verkligt tillfredsställande maltdrycksförordning. Ty innan en sådan alkoholgräns är bestämd, kan den, som icke vill af fanatism låta leda sig att gå för långt, icke komma till en tillfredsställande lagstiftning på detta område.

Herr talman, jag ber att på grund af hvad jag anført få yrka bifall till reservationen.

Herr Eklund i Stockholm: Jag anhåller deremot att få yrka bifall till utskottets hemställan. Och jag ber gent emot hvad några af reservanterna anført att få stryka under, att här visst icke är fråga om förbudslagstiftning i vanlig mening.

En af de ärade reservanterna säger, att absolutisterna gerna vilja gå längre än andra människor. Men icke hafva väl de, som framlagt denna motion, velat gå längre än andra. Man har ju stannat vid ett yrkande, som sammanfaller med redan förut befintlig lagstiftning, hvilken visst icke framkallats af absolutisterna. För öfrigt kan jag för min del icke förstå, hvarför man skall i debatten om denna fråga indraga talet om absolutister och annan art af nykterhetsvänner.

Reservanternas starkaste motiv för afslag är, att de påstå, att det icke finnes en lagstadgad gräns mellan svagare och starkare maldrycker. Jag är den förste att erkänna, och utskottets flertal har också erkänt, att det är ett beklagligt förhållande, att en sådan gräns icke finnes lagstadgad. Men uppfattningarna kunna vara delade om hvad som bör göras för att framtinga en sådan. Reservanterna synas hafva den uppfattningen, att ingenting bör göras i detta syfte; utskottets majoritet deremot anser, att en hemställan till Kongl. Maj:t i enlighet med utskottets nu framlagda yrkande skall kraftigare än uttalande af fromma önsknings bidraga till att framtinga lagstadgande om en sådan gräns.

Vidare hafva reservanterna anført såsom skäl för afslag å motionen, att en välbehöflig genomgripande omarbetning af nu gällande maldrycksförordning när som helst är att förvänta. Detta reservanternas skäl för afslag är för utskottets flertal ett afgjordt skäl för tillstyrkan af motionen. Genom dess antagande gifve Riksdagen en fingervisning, i hvilken rigtning en sådan omarbetning bör ske.

Jag skall icke upptaga tiden längre, utan inskränka mig till att yrka bifall till utskottets förslag.

Häruti instämde herr *Ericsson* i Ahlberga.

Herr Sjö: För att också vara kort i mitt yttrande, skall jag inskränka mig till att på grund af den motivering, som utskottet anført, yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Waldenström: Jag förstår mycket väl reservanternas resonnement, och det är ju ett resonnement, som under årens lopp många gånger har upprepats. Jag beklagar också jag liffigt, att icke någon gräns mellan starkare och svagare maldrycker kommit till stånd. Den egentliga orsaken dertill yppades under maldryckskommitténs sammanträde i Oxelösund, då en tillkallad sakkunnig, hvilken såsom ledamot deltog i arbetet sex veckor, helt öppenlystigt sade, att om man finge en sådan gräns mellan starkare och svagare maldrycker, så vore det att befara, att nykterhetsvännerna skulle angripa ölet på sådant sätt, att det blefve till skada för näringen. Alla men-

Angående bestämmelser i fråga om utskänkning af vin och maldrycker å lägerplatser.
(Forts.)

*Angående
bestämmelser
i fråga om
utskänkning
af vin och
maltdrycker
å läger-
platser.
(Forts.)*

niskor hafva ju vetat, att det är der det egentliga skälet ligger, både det »tekniska», »formella», »materiella» och »ekonomiska» skälet och hvad man nu vill kalla det; men jag vet icke, att det någonsin förut blifvit från sakkunnigt håll uttaladt så öppenhjertigt som den gången.

Det är emellertid nu så, trots det att ingen gräns mellan starkare och svagare maltdrycker är lagligen fastställd, att det dock icke möter några svårigheter att i praktiken göra en skilnad. Före 1885 års lagstiftning handlade förordningen om utskänkning eller försäljning af vin, porter, öl och dricka. Der gjordes helt enkelt den förutsättningen, att alla menniskor kunde skilja mellan öl och svagdricka. Då jag här om dagen var inne i Första Kammaren, klappade mig någon på axeln. När jag vände mig om, var det f. d. generaldirektör Almén. Han sade: »Jag kan icke begripa, hvad menniskorna hafva för mycket bråk med den der skilnaden mellan öl och svagdricka. Denna skilnad förstå sig ju ändå alla menniskor på. I praktiken är det ingen svårighet; och i teorien är det icke heller någon svårighet, anser jag; och jag tror mig också förstå litet af kemien». Det är således icke, såsom det föregifves från visst håll, någon svårighet att bestämma en sådan gräns, en gräns, som för resten finnes bestämd både i Norge och Danmark.

För öfrigt vill jag upplysa herrarna om, att äfven under nuvarande förhållanden det icke alls är någon svårighet att få svagdricka i de socknar, der maltdrycksförsäljning annars genom kommunalstämmas och kommunalnämnds beslut är förbjuden. Det är derhän kommet med vår nuvarande maltdrycksförordning, att rättspraxis har blifvit, att när lagen är galen, så har länsmannen rättighet att vara klok; och derför kommer det aldrig i fråga, att länsmannen gör något mot den, som handlar med svagdricka. Men icke endast det, utan det är icke ovanligt, att Konungens befallningshafvande på somliga ställen gifver tillåtelse till handel med svagare maltdrycker. Konungens befallningshafvande i Stockholms län gör det. Jag var för några dagar sedan uppe hos landssekreteraren här i staden och samtalande med honom om denna sak, och han sade: »vi åtminstone här i länsstyrelsen anse det icke vara något lagbrott». Den ärade ordföranden inom utskottet torde således hafva talat alltför bestämdt, när han sade, att man icke skulle kunna utan lagbrott medgifva utskänkning och försäljning af svagdricka utan att på samma gång medgifva utskänkning och försäljning af starkare maltdrycker. Och landssekreteraren meddelade, att det aldrig på ett enda ställe mött svårigheter. »Ty», sade han, »missbrukas tillåtelsen, så indraga vi den. Men sådant har icke skett; ty vi gifva icke rättighet åt andra än pålitliga personer, om hvilka vi veta, att de intressera sig för nykterheten».

Det är en märkvärdig fruktan, som uttalades af herr K. G. Karlsson från Göteborg. Han fruktade, att det skulle finnas några socknar, som skulle begagna sig af den här ifrågasatta rättigheten att förbjuda svagdricka. Han måtte väl hafva menat hvad han sade. Men jag kan icke begripa, hvar den socknen skulle ligga. Icke är det i närheten af något af de fält, der våra trupper nu äro förlagda för att undergå öfning. Någon svårighet i den delen har man således icke, men deremot har man erfarit, att vederbörande innehafvare af marke-

tenterier på lägerplatserna visat sig intresserade af att utestänga svagdrickat från trupperna för att få dem att i stället dricka öl, hvar på marketenterierna hafva större förtjenst. Herrarne torde erinra sig, att jag hade en liten affär med den föregående chefen för kongl. landtförsvarsdepartementet angående Trossnäs fält i Vermland. Det var en svagdricksbryggare der, som hade sin rörelse i närheten af fältet. Kommunen, länsmannen och kronofogden hade tillstyrkt den såsom varande mycket nyttig, och den tog en ganska god fart. Men till slut blef den förbjuden, hvarvid vederbörande sade: »vi skola på marketenteriet utskänka svagdricka och taga det från samma svagdricksbryggare». Jag skref sedan till svagdricksbryggaren och frågade, huru det förhöll sig med den saken. Han svarade: »det är riktigt, att de köpa svagdricka ifrån oss, men resultatet har blifvit, att konsumtionen sjunkit till en tredjedel af hvad den förut varit;» och då kunna herrarna förstå, huru det gått med ölkonsumtionen. Den hade naturligtvis stigit i samma mån. För öfrigt är det solklart, att om man kommer in på ett marketenteri och vill hafva svagdricka, så skola alla de, som vilja hafva öl, serveras först. Och det är icke någon falsk anklagelse, om man säger, att så sker. Det ligger dessutom i marketenteriets intresse att hålla svagdrickat sådant, att man endast i nödfall och med motvilja kan förtära det.

Jag samtalande just i dag på tåget med en officer i armén, som är mycket intresserad för nykterhetsförhållandena på våra lägerplatser, och han omtalade för mig saker, som jag aldrig trott kunde existera. Herrarne skola slippa att höra dem i dag; jag har icke så dåligt minne, att jag icke kan bevara dem till en annan gång.

Jag skall anhålla, att kammaren måtte gifva sitt bifall till utskottets hemställan.

Med herr Waldenström förenade sig herrar *Anderson* i Hasselbol, *Johansson* i Oija och *Hammarström*.

Herr K. G. Karlsson i Göteborg: Herr talman! Den ärade talaren på gefebänken yttrade sig så, som om jag skulle hafva en märkvärdig fruktan för att vissa socknar skulle förbjuda utskänkning af svagdricka, och han försäkrade, att han visste, att sådant icke kunde ifrågakomma. Jag tror dock, att han i detta afseende icke kan veta mycket mera, än jag vet. För öfrigt har jag icke sagt, att de skulle formulera sina beslut så, att *svagdricka* icke får utskänkas, utan att *maltdrycker* icke få utskänkas, och trots allt tal derom, att man på olika ställen tillämpar maltdrycksförordningen på olika sätt, kvarstår dock det faktum, att uti lagen icke är angifven någon gräns emellan starkare och svagare maltdrycker.

Det har nämnts, att länsstyrelsen i Stockholms län förklarar, att det icke läge någon risk uti att meddela tillstånd till försäljning af svagdricka, men vi hafva ju icke hört öfriga länsstyrelsers åsichter i detta afseende. Detta sätt att gå till väga synes mig vara att sätta godtycket i högsätet.

Den ärade talaren yttrade vidare, att när lagen är galen, har länsmannen rättighet att vara klok. Tillämpningen af denna sats

Angående bestämmelser i fråga om utskänkning af vin och maltdrycker å lägerplatser.
(Forts.)

Angående bestämmelser i fråga om utskänkning af vin och maltdrycker å lägerplatser. (Forts.)

kan blifva, att, då man anser, att en lag är mindre lämplig, man har rättighet att rätta sig efter densamma, när man vill, och bortse från densamma, när man vill. Jag tror dock, att det är ganska farligt att predika en dylik sats här i Riksdagen.

Jag yrkar fortfarande bifall till min reservation.

Herr *Ivar Månsson* instämde häruti.

Herr Meyer: Jag hade visserligen icke tänkt yttra mig i denna fråga, men då jag varit kamrat med den ärade talaren på geflebänken i den maltdryckskomité, som på senare tiden så skarpt kritiserats, har jag funnit mig föranlåten att något bemöta hvad han yttrade.

Såsom herrarne hafva sig nogsamnt bekant, har man öfver hela landet hållit möten, der maltdryckskomiténs betänkande varit utsatt för kritik, och i hvarje referat öfver dessa möten, som jag läst, står det, att ordföranden började med att redogöra för komiténs förslag, hvarefter mötet fattat en resolution. På grund häraf skulle man kunna antaga, att hela svenska folket hade reda på hvad maltdryckskomitén föreslagit, men nu ser det ut, som om icke ens den ärade geflerepresentanten hade reda derpå.

Han säger, att det verkliga skälet dertill, att man icke kunnat föreslå en lagstadgad gräns mellan svagdricka och starkare maltdrycker, skulle varit det, att man befarat, att ölhandeln skulle blifva lidande. Ja, det är alldeles riktigt, att en bryggare, som inkallades såsom sakkunnig i komitén, uttalade denna farhåga, men det var *ölbryggarens* skäl och ingalunda komitéledamöternas. Deras skäl återfinnas uti komitébetänkandet, för hvilket jag nu icke skall redogöra.

Hvad nu beträffar utskottets eller motionärens förslag, så kan jag omöjligen vara med om att tillstyrka bifall till detsamma, ty det kunde hända, om det upphöjdes till lag, att det skulle kunna finnas någon kommun, som begagnade sig af den magt, som sålunda blefve lagd i dess hand. Följden af ett slikt officiellt oförstånd kunde naturligen ej blifva någon annan än den, som förut blifvit påpekad, nemligen att man vid lägerplatserna kunde blifva urständssatt att på lagligt sätt skaffa sig någon annan dryck än vatten, och såsom nogsamnt är bekant, är ett omätligt förtärande af vatten lika skadligt som ett omätligt förtärande af maltdrycker. Detta strider visserligen mot den ortodoxa tron, men jag vädjar till herrar läkare, om icke ett omätligt förtärande af vatten är ohelsosamt. — — Ja, jag måste naturligtvis taga tillbaka hvad jag nyss sade; jag kan ju gifvetvis icke vilja drifva den satsen, att ett omätligt förtärande af vatten i allmänhet är lika skadligt som missbruk af öl. Hvad jag ville säga var, att ett omätligt förtärande af vatten, i *all synnerhet* om det är af dålig beskaffenhet, såsom det ofta händer på våra lägerplatser, är skadligt och *kan* blifva vida mera ödesdigert än ett tillfälligt missbruk af öl.

Jag vet mycket väl, att åtskilliga Konungens befallningshafvande lemnat tillstånd till försäljning *uteslutande* af svagdricka, men lag-

ligen kan ett sådant tillstånd icke lemnas. Så länge det icke finnes någon lagbestämd gräns mellan svagare och starkare maltdrycker och det följaktligen ej heller kan lagligen konstateras, huruvida en försäld maltdryck varit s. k. svagdricka eller annan, kan man naturligen icke lemna tillstånd att försälja endast de svagare, och jag kan icke vara med om att, så som vi genom antagande af motionen skulle göra, stifta en lag, hvilken vi sjelfva förklara vara rimlig endast under den förutsättning, att den nu gällande maltdrycksförordningen kringgås.

Den ärade gefferepresentanten förklarade visserligen, att när lagen är galen, måste länsmanen vara klok, men man bör väl icke stifta galna lagar i den glada förhoppning, att de skola göra länsmanen klokare.

Jag anhåller att få yrka bifall till reservanternas förslag.

Herr Widén: Herr talman, mina herrar! Eftersom den frågan blifvit bragt på tal, huruvida det enligt nu gällande maltdrycksförordning är möjligt för en Konungens befallningshafvande att meddela eventuellt tillstånd att sälja *uteslutande* svagdricka, så skall jag anhålla att få tillkännagifva, att min ståndpunkt i denna fråga skiljer sig från den siste ärade talarens.

Jag är nemligen för min del alldeles bestämdt öfvertygad om, att den nu gällande maltdrycksförordningens ordalydelse icke lägger något hinder i vägen för att göra en sådan skilnad. Visserligen är det sant, att författningen endast talar om maltdrycker och icke omnämner olika slag af sådana drycker, detta i olikhet med hvad förhållandet var i äldre författningar rörande detta ämne; men undersöker man, på hvilken grund förändringen i uttryckssättet egt rum, så kan man icke finna, att lagstiftaren utbytt uttrycken »öl», »porter» och »svagdricka» mot »maltdrycker» för att tillkännagifva, att skilnad icke vidare skulle få göras emellan dessa olika slag af maltdrycker, eller för att omöjliggöra en gräns dem emellan. Då i alla händelser det i det dagliga lifvet existerar en sådan skilnad och det i vanliga fall icke förefinnes någon svårighet vare sig för producenten eller konsumenten att veta hvad som är öl eller hvad som är svagdricka, så kan jag för min del icke finna, att nu gällande maltdrycksförordning, oaktadt den icke gifver någon direkt anledning att skilja mellan olika slag af maltdrycker, lägger hinder i vägen därför. Och i denna rigtning har också Konungens befallningshafvande i Södermanlands län, likasom, enligt hvad nyss blifvit upplyst, Konungens befallningshafvande i Stockholms län, handlat, i det rättigheter meddelats till försäljning enbart af svagdricka.

Hvad nu beträffar korrektivet för att en sådan rättighet icke missbrukas, så hafva Konungens befallningshafvande ett mycket bekvämare sätt att gå till väga än att anlita åtal, nemligen att *indraga* hela rättigheten, om missbruk på ett eller annat ställe ega rum. Sistlidet års höst anstälde Konungens befallningshafvande i Södermanlands län en undersökning, huru dessa rättigheter inom länets användes — de ha naturligen meddelats endast i inskränkt omfattning, förnämligast i de folkrika förstäderna invid Eskilstuna — och

Angående bestämmelser i fråga om utskänkning af vin och maltdrycker å lägerplatser.
(Forts.)

*Angående
bestämmelser
i fråga om
utskänkning
af vin och
maltdrycker
å läger-
platser.*

(Forts.)

både kronfogden och länsmanen inberättade enstämmigt, att de användts på ett alldeles förträffligt sätt och ländt till mycken nytta.

Jag kan således för min del icke finna, att Konungens befallningshafvande icke skulle kunna meddela tillstånd att sälja enbart svagdricka utan att begå lagbrott.

Det var blott detta, jag velat säga.

Herr Elowson: Herr grefve och talman, mina herrar! Det torde vara ett intresse af icke ringa betydelse att få en gräns fastställd mellan starkare och svagare maltdrycker. Emellertid har det uppgifvits, att det skulle finnas vissa svårigheter vid bestämmandet af denna gräns, ehuru jag för min del icke tror, att sådana i verkligheten förefinnas.

Jag har för länge sedan här i kammaren tillåtit mig att uttala, att denna gräns kan fastställas på vetenskaplig väg, och i praktiken lär det icke vara någon svårighet att skilja mellan öl och svagdricka. Om emellertid svårigheter i detta afseende skulle förefinnas, så lär det vara af intresse att söka undanrödja desamma och påskynda fastställandet af en sådan gräns. Då, enligt min tanke, ett sådant påskyndande ernås genom ett bifall till utskottets förslag, skall jag anhålla att få understödja detsamma.

Herr *Göthberg* instämde häruti.

Herr Waldenström: Herr talman, mina herrar! Den ärade talaren från Karlshamn menade, att jag icke hade reda på hvad som stod i maltdryckskomiténs betänkande. Derom vill jag icke disputera med honom, men hvad jag vill säga, det är, att han icke hörde på hvad jag sade. Det är ganska vanskligt att uppträda mot hvad man icke hört.

Öfverläggningen var slutad. Derunder hade yrkats dels bifall till utskottets hemställan, dels ock att kammaren måtte med afslag å nämnda hemställan besluta, att herr Styrlanders nu ifrågavarande motioner ej för närvarande må till någon kammarens åtgärd föranleda. Herr talmannen, som nu gaf propositioner å dessa yrkanden, fann förnämnda yrkande vara med öfvervägande ja besvaradt. Votering begärdes likväl, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs denna omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad Andra Kammarens tillfälliga utskott n:o 2 hemställt i förevarande utlåtande n:o 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med afslag å utskottets hemställan

beslutit, att herr Styrlanders ifrågavarande motioner ej för närvarande må till någon kammarens åtgärd föranleda.

Voteringen utföll med 111 ja mot 90 nej; och hade utskottets hemställan alltså af kammaren bifallits, hvilket beslut jemlikt 63 § 3 mom. riksdagsordningen skulle delgifvas Första Kammaren.

Härefter föredrogs och lades till handlingarna utskottets i utlå-
tandet gjorda anmälan derom, att utskottet framdeles i sammanhang
med motionen n:o 172 komme att behandla den till utskottet åter-
remitterade motionen n:o 131.

§ 9.

Häruppå företogs till afgörande Andra Kammarens andra till-
fälliga utskotts utlåtande, n:o 11, angående väckta motioner om
beredande af sabbatshvila åt tjenstemän och betjente vid post-
verket m. fl.

Dervid anförde:

Statsrådet och chefen för civildepartementet herr von Krusen-
stjerna: Det är icke min mening att opponera mig emot utskottets
förslag om en skrivelse till Kongl. Maj:t i denna fråga — tvärtom —
men jag har önskat att lemna kammaren några upplysningar med
anledning af en punkt i utskottets motivering.

Utskottet säger: »Telegrafstyrelsen synes deremot fortfarande
ej vilja eller ej kunna tillmötesgå de, som det förefaller utskottet,
ej obefogade önskingarna från dess personals sida i fråga om ut-
sträckt sabbatshvila.» Det är dessa ord, som jag ansett förtjena någon
belysning.

För att åstadkomma en utsträckt söndagshvila, kan man gå till
väga på två sätt, antingen så, att man minskar arbetet vid stationerna
under söndagarne, eller ock så, att man ökar den personal, som skall
tjenstgöra der.

Hvad nu det första sättet angår, står telegrafverket i detta fall
i en helt olika ställning än de båda andra stora kommunikations-
anstalterna, postverket och statens jernvägar. Ty vid de båda senare
kan man ju vidtaga sådana ändringar, att man minskar arbetet,
minskar turerna: i det ena fallet brefturerna och i det andra t. ex.
godsbefordringen. Detta vet då allmänheten: afsändare, mottagare,
trafikanter m. m., och de kunna rätta sig derefter. Men annorlunda
är förhållandet vid telegrafverket. Ty här är ändamålet just att, då
oförmodade behof af meddelanden uppstå, kunna ställa så till, att
dessa med största möjliga skyndsamhet komma vederbörande till handa.
Det går sålunda icke här att — såsom vid de andra kommunikations-
anstalterna — minska tiden, då telegram kunna inlemnas och utlemnas
till adressaterna. Det är därför, som telegrafstationerna måste hållas
öppna äfven på söndagarne. De försök, som gjorts för att minska
tiden något, hafva mött en bestämd gensaga från allmänhetens sida,
som icke velat finna sig uti, att telegram af den mest trängande

*Angående
bestämmelser
i fråga om
utskänkning
af vin och
maltdrycker
å läger-
platser.
(Forts.)*

*Angående
beredande af
sabbatshvila
åt vissa
tjenstemän
m. fl.*

*Angående
beredande af
sabbatshvila
åt vissa
tjenstemän
m. fl.
(Forts.)*

beskaffenhets, såsom sjukbud och dylikt icke skulle kunna befordras. Jag tror således icke, att på den vägen något vidare kan göras.

Återstår då det andra sättet. Härvid vill jag be kammaren erinra sig, hvad telegrafverket redan gjort för sin personal. Det finnes 3 slags telegrafstationer, nemligen: första klassen med oafbruten tjenstgöring dag och natt, andra klassen med hel dagstjenst och slutligen tredje klassen med inskränkt dagstjenst, hvilken för söndag och helgdagar är bestämd till kl. 8—10 f. m. och kl. 1—2 e. m. Nu är det så ordnadt, att vid första klassens och sådana andra klassens stationer, der flere än 2 tjenstgörande äro anställda — det är 35 sådana stationer — är personalen ledig från tjenstgöring hvarannan eller hvar tredje söndag och helgdag; vid de stationer, der det finnes endast 2 tjenstemän, hafva de ledigt, den ene hvarannan söndagsförmiddag och den andre hvarannan söndagseftermiddag, och vid tredje klassens stationer har icke kunnat åstadkommas någon annan ledighet, än att tjenstgöringstiden — såsom nämndes — endast är 3 timmar och sålunda återstoden af söndagen ledig. För telegrambärarepersonalen är redan sedan 1889 ordnadt så, att de hafva ledighet hvarannan söndagsförmiddag. Vill man nu i detta fall gå längre och skaffa mera ledighet, är det naturligtvis möjligt; det gäller då att skaffa ökad personal. Vid de stationer, der det nu finnes 2 tjenstgörande — det är 57 sådana stationer — måste man då sätta in en tredje och likaså vid de små stationerna, tredje klassens, öka personalen med en. Vid vissa sådana stationer är det verkligen ganska litet att göra, ehuru stationen måste hållas öppen för allmänheten, och då kan det ju vara litet betänkligt att sätta till en person, som egentligen får högst obetydligt att göra. Men om man icke fäster sig vid detta, utan endast tänker på det goda syftet, så är det uteslutande en kostnadsfråga det gäller, eller att öka personalen med ytterligare en vid dessa 57 andra klassens och alla tredje klassens stationer. Kostnaden blir emellertid ganska betydlig.

Summan af hvad jag yttrat rörande telegrafstyrelsen är sålunda, att jag velat visa, att man icke kan säga, att styrelsen icke velat göra något för att bereda sabbatshvila åt dess tjenstemän och betjente. Jag tror, att herrarne skola finna, att den goda viljan icke brustit.

Går jag sedan till den andra kommunikationsanstalten, postverket, så har man både under den tid, jag hade äran förestå detta verk, likasom sedermera under min ställföreträdare oafslåtligt — det vågar jag påstå — arbetat för att bereda sabbatshvila åt personalen. Hvad det första sättet att bereda denna beträffar eller genom minskadt arbete, så är i det fallet redan mycket gjort, så att i hela Sveriges rike brefbärarepersonalen endast har en tur om söndag och helgdagarne. Vidare har tiden för kontorens öppethållande betydligt inskränkts, i ett flertal städer till 3 timmar och i några ända till 2 timmar; och hvad i det hänseendet gjorts har från allmänhetens sida rönt erkännande. Jag vet blott en enda stad i Sverige, derifrån opposition förspordes, då tiden inskränktes. Att nu gå längre, än man gått, tror jag icke vara möjligt. Kammaren vet vidare, att det är så ordnadt, att vaktbetjente i regeln hafva minst hvar fjerde söndag ledig. Att önsknigar förspors att öka detta till hvar tredje söndag, det är något,

som synes mig ganska naturligt, och hvaremot jag icke tror, att postverkets nuvarande styresman kan hafva något att erinra. Äfven här är det endast en kostnadsfråga, som torde stanna vid omkring 10,000 kronor. Att åstadkomma ledighet hvar fjerde söndag har gått till 16 å 17,000 kronor, och ytterligare 10,000 kronor för detta mål kan icke anses så betydligt, att det kan utgöra något hinder.

Att personalen vid dessa båda verk får utsträckt söndagshvila, det finner såväl jag som verkens chefer vara en *önskelig och god sak*; men Riksdagen bör veta, att om något vidare skall kunna åstadkommas i den vägen, är det en kostnadsfråga det gäller.

Herr Centerwall: Herr talman! Jag ber att å utskottets vägnar få betyga herr statsrådet och chefen för civildepartementet utskottets tacksamhet för det intresse han hyser för denna fråga, ett intresse, som jag redan förut hade mig bekant genom ett samtal, som jag för ett par dagar sedan hade med honom.

Men i olikhet med herr statsrådet kan jag, liksom mina kamrater i utskottet, icke finna, att telegrafstyrelsen i denna sak varit mycket tillmötesgående. I hvad mån den gått till mötes, har den uppgifvit i sin skrifvelse förra året, och det var ej mycket; till det, som i denna skrifvelse finnes anfördt, har styrelsen i år icke haft någonting att tillägga.

Herr statsrådet påpekade, att man härvidlag kan tillgripa ett annat medel, nemligen att skaffa flera tjenstemän, och detta gäller äfven posten, för att nu komma till den med detsamma. Jag har talat med generalpostdirektören, och han trodde, att för en summa af omkring 10,000 kronor kunde åtskillig hvila beredas dem, som nu hafva minst sådan, bland annat personalen, den s. k. ambulanta posten, d. v. s. de posttjenstemän och betjente, som fara på jernvägarne.

Hvad jernvägen beträffar, ha vi yttrat oss ytterst försigtigt. Vi äro för det första icke kompetenta att bedöma, om jernvägsstyrelsens beräkningar angående den eventuella förlusten äro rigtiga, och för det andra kunna vi icke kasta oss in på tekniska detaljer, t. ex. rörande utvidgning af åtskilliga bangårdar o. s. v.; detta öfvergår vår förmåga.

Den kostnad, som genom godstrafikens inställande å söndagarne skulle drabba statens jernvägar, uppgår enligt jernvägsstyrelsens beräkning till en mycket stor summa, om den nu är riktigt beräknad, men man har ju aldrig begärt ett *fullständigt* inställande af godsstrafiken å söndagar, och hvad de öfriga hos ifrågavarande verken beträffar, är ju denna sida ej så afskräckande. Om det nu endast är en kostnadsfråga att införa större sabbatshvila, så må ju rätt mycket offras därför. Det kommer igen på annat sätt. Hvarför kan icke posten få dertill använda så och så många tusen kronor mera? Och likaså telegrafstyrelsen så och så många tusen kronor mera? Talar man med vederbörande om denna sak, så säga de: Vi få statsrevisorerna på oss, i fall omkostnaderna blifva allt för stora. Detta är emellertid ett skäl, som jag för min del icke kan gilla, ty jag är fullt öfvertygad om, att det aldrig kommer att finnas en stats-

*Angående
beredande af
sabbatshvila
åt vissa
tjenstemän
m. fl.
(Forts.)*

Angående
beredande af
sabbatshvila
åt vissa
tjenstemän
m fl.
(Forts.)

revisor, som gör anmärkning på en sådan utgift, om den nota bene icke blir allt för stor.

Om jag således skall sammanfatta hvad jag yttrat, kan jag säga, att jag är fullt öfvertygad om, att chefen för statens jernvägar vill göra allt hvad i hans magt står för att bereda en sådan nu ifrågasatt sabbatshvila, och samma öfvertygelse har jag äfven beträffande posten, men så vidt de handlingar, som inkommit från telegrafstyrelsen, utvisa, kan jag icke med godt samvetete säga, att jag i fråga om telegrafstyrelsen är lika öfvertygad om detsamma. Jag må hafva orätt i denna min uppfattning, men då kunde nog telegrafstyrelsen ha gifvit litet fullständigare upplysningar, än hvad den nu gjort.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr John Olsson i Stockholm: Herr talman! Jag har naturligtvis icke något annat yrkande att göra än om bifall till utskottets hemställan. Men i likhet med den siste talaren måste jag uttala den uppfattningen, att telegrafstyrelsen ställt sig totalt afvisande till hela denna viktiga, sociala fråga. Om man nemligen läser igenom det yttrande, telegrafstyrelsen afgaf förra året, finner man, att styrelsen i fråga om ökad söndagshvila för telegrafverkets tjenstemän och be-tjente uttryckligen säger: »Åtgärder i denna rigtning skulle emellertid möta motstånd från allmänheten, hvilks önsknningar visat sig gå ut på en utsträckning och ingalunda på någon inskränkning af tjenstgöringstiden.» Så vidt jag kunnat finna, innehåller deremot telegrafstyrelsens yttrande icke ett enda ord, som kan anses innebära ett tillmötesgående från styrelsens sida.

Deremot är jag mycket tacksam för det löfte, som herr statsrådet och chefen för civildepartementet nyss lemnade, då han betygade, att såväl Kongl. Maj:t som han sjelf personligen äro intresserade af denna fråga och vilja arbeta för en utsträckt söndagshvila. Men det oaktadt anser jag det i alla fall icke öfverflödigt, att Riksdagen uttalar sina önsknningar i denna sak, så att en utredning kommer till stånd, särskildt angående de kostnader, som statsrådet talade om.

Jag har egentligen begärt ordet för att lemna några upplysningar i fråga om söndagsarbetet vid statens jernvägar, upplysningar, om hvilka jag, såsom sjelf icke varande sakkunnig, icke skall uttala någon mening, men som jag dock tror vara riktiga, då jag förskaffat mig dem af fullt sakkuniga personer.

I den skrifvelse, med hvilken jernvägsstyrelsen förra året inkom till Riksdagen, säger styrelsen beträffande de transporter, som måste besörjas med särskildt anordnade extratåg, att »styrelsen alltid sökt och förtfarande kommer att söka anordna dessa transporter så, att de endast i trängande fall må ega rum under sö- och helgdagar; och skall styrelsen äfven vidtaga åtgärder för att i möjligaste mån under söndagarne inskränka malmtågen i öfre Norrland». Man hade således anledning att antaga, att jernvägsstyrelsen skulle vidtagit åtgärder i det syfte, som styrelsen i denna skrifvelse utlofvat. Jag vill nu visserligen icke bestrida, att styrelsen måhända vidtagit några

åtgärder i denna riktning, men jag tror dock ingalunda, att styrelsen vidtagit *allt*, som i det hänseendet utan någon olägenhet kunnat göras, och jag ber att för denna min mening få anföra några exempel.

Jag vill då först fästa mig vid malmtågen, i fråga om hvilka styrelsen ju lofvat att söka vidtaga inskränkning under söndagarne. Så vidt jag vet, gå emellertid malmtågen på söndagarne fortfarande som förut till ett antal af fem eller sex, eller lika många som på hvardagarne, och om jag icke är så origtigt underrättad, har icke någon som helst inskränkning af antalet malmtåg på söndagarne egt rum sedan sistlidne riksdag.

Vidare talar styrelsen i sin skrivelse om de s. k. extratågen. Bland dem möter oss särskildt den tågklass, som kallas *kruttåg*. Nu skulle man ju kunna tro, att styrelsen sökt anordna så, att dessa extratåg icke ginge åtminstone i någon väsentlig utsträckning under söndagarne. Men om man närmare undersöker verkliga förhållandet, finner man, att förhållandet är alldeles motsatt. Så vidt jag kunnat finna, har icke någon som helst inskränkning af antalet kruttåg om söndagarne egt rum. Jag har här i min hand en tidtabell för kruttågen, och af denna tabell framgår t. ex., att på linien Storlien—Bräcke äro kruttåg anordnade under söndagarne den 14 oktober, 18 november och 16 december 1900, 13 januari, 17 februari, 17 mars samt 14 april 1901; på linien Sollefteå—Långele under samma söndagar och likaledes på samma söndagar på linien Mellansel—Örn-sköldsvik; på linien Stockholm—Luleå går kruttåg fredagen den 5 april 1901, som just är långfredagen, samt på samma linie under söndagarne den 7 oktober, 11 november och 9 december 1900, 6 januari, 10 februari, 10 mars och 7 april 1901; denna sista dag, 7 april, är som bekant påskdagen; på linien Hudiksvall—Ljusdal under samma söndagar; på linien Sundsvall—Ånge söndagarne den 14 oktober, 18 november, 16 december 1900 och 13 januari, 17 februari, 17 mars och 14 april 1901; på linien Göteborg—Helsingborg söndagarne den 7 oktober, 11 november, 9 december 1900, 6 januari, 10 februari, 10 mars och 7 april 1901; på linien Engelholm—Halmstad likaledes under samma söndagar; på linien Engelholm—Helsingborg likaledes under samma söndagar inklusive påskdagen; på linien Billesholms grufva—Landskrona söndagarne den 14 oktober, 18 november, 16 december 1900, 13 januari, 17 februari, 17 mars och 14 april 1901, o. s. v.

Nu undrar jag, om det är alldeles nödvändigt att arrangera dessa kruttåg just på söndagarne. Såsom bekant, är det icke den ringaste brådska med dessa tåg. De gå, därför att en gång i månaden skall anordnas särskilda tåg för kruttransporter. Skulle icke vid sådant förhållande dessa transporter kunna ske lika bra på hvardagarne som på söndagarne? Det är att märka, att dessa kruttåg mer än andra tåg upptaga personalens tid, emedan den måste ininna sig för bevakning och för att tillse lösning och lastning.

Vidare vill jag hemställa till jernvägsstyrelsen, huruvida icke de s. k. *inspektionstågen* skulle kunna inställas på söndagarne. Jag har mig bekant flera tillfällen, då det inträffat, att det högre jernvägsbefälet vid anordnandet af s. k. inspektionståg skickat bud till vederbörande trafikförvaltning om, att man den och den söndagen kommer

*Angående
beredande af
sabbatsvila
åt vissa
tjenstemän
m. fl.
(Forts.)*

*Angående
beredande af
sabbatsvila
åt vissa
tjenstemän
m. fl.
(Forts.)*

för att inspektera och på samma gång gifvit order att då anordna extra inspektionståg. Nu är visserligen möjligt, att en del af personalen ej är skyldig att inställa sig vid en sådan inspektion, men det är naturligt, att alla, så vidt möjligt, vilja vara närvarande för att kunna lemna de upplysningar, som vederbörande inspektör till äfven- tyrs kan behöfva. Härigenom kommer vid sådana inspektionståg på söndagarne hela personalen att sättas i rörelse. Jag vet specielt, att på en ganska stor trafikled sådana tåg blifvit anordnade på söndagar och att ändring häri skett först efter upprepade framställningar af vederbörande trafikchef.

Vidare skulle för visso utan olägenhet en väsentlig inskränkning på söndagarne kunna ske i expeditionsgöromålen. Jag skall be att få anföra ett exempel härpå. Det hände för icke så länge sedan vid en större krutstation, att ett ombyte af chefen för expeditionen gjordes. Den tillförordnade nye chefen erböll af personalen den uppgift, att sedan 25 år tillbaka visste man ej exempel på, att expeditionen varit stängd under söndagarne.

På mindre än tio minuter reformerades detta förhållande genom den enkla anordningen, att blott en person af de många tjenstgörande beordrades sitta på bevakning, i fall någon åtgärd erfordrades, under det att de öfriga, såvidt ej särskildt tillkallande skedde, utan vidare och allt framgent förklarades söndagslediga.

Med det sagda har jag icke velat rigta någon som helst anklagelse i förevarande afseende mot den ärade chefen för jernvägsstyrelsen. Tvärtom hyser jag den öfvertygelsen, att han själf är besjälad af lifligt intresse att göra allt, hvad på honom ankommer för att minska söndagsarbetet för jernvägspersonalen. Men deremot fruktar jag, att åtskilliga af de högre cheferna inom jernvägsstyrelsen icke äro lika intresserade som han för denna sak. Ty jag föreställer mig, att, med god vilja hos det högre befälet, en hel del söndagsarbete skulle kunna inskränkas eller inställas. Såsom bevis på, att jag i detta fall ej sagt för mycket, vill jag erinra om, hvad som förekommer i ett yttrande, som bifogats jernvägsstyrelsens utlåtande i denna fråga till vederbörande utskott vid förra årets riksdag, ett yttrande, som afgifvits af distriktsförvaltningen i III distriktet. Der heter det: »någon ytterligare frihet anser distriktsförvaltningen *ej behöflig* och har hos distriktsförvaltningen veterligen *ej begärts af* och kan ej heller beredas betjeningen, utan att denna ökas till antalet eller trafiken inskränkes på sön- och helgdagar». Detta yttrande är således det generella uttalande, som denna förvaltning ansett lämpligt att skicka in till jernvägsstyrelsen. Men, mina herrar, denna distriktsförvaltning meddelar icke med ett enda ord, att en af de under förvaltningen lydande trafikdirektörer, nemligen den för vestkustbanan, till förvaltningen inkommit med ett ganska vidlyftigt yttrande i frågan, hvori påvisas, icke endast att ytterligare söndagsvila är behöflig, utan äfven huru en sådan utan några olägenheter skulle kunna beredas. Detta yttrande, som är synnerligen väl motiveradt, lägger distriktsförvaltningen helt enkelt i papperskorgen utan att ens antyda för jernvägsstyrelsen, att ett dylikt yttrande afgifvits. Jag undrar,

om man icke vid sådant förhållande kan säga, att denna distriktsförvaltning icke har något som helst intresse för denna fråga.

Sedan kommer jag till det yttrande, som jernvägsstyrelsen i år afgifvit i frågan. Detta yttrande inskränker sig hufvudsakligen till ett upprepande af, hvad styrelsen sade förra året. Men derjemte tillägger styrelsen följande: »Uppskattas nu den förlust, som skulle förorsakas derigenom, att alla dessa vagnar blefve i sin befordran till mottagningsstationen fördröjda *ett dygn*, till tre kronor för hvarje vagn eller enahanda belopp, som enligt gällande taxa skall af trafikant för hvarje dygn erläggas vid fördröjd lossning af vagnslastgods, så erhålles ett sammanlagdt belopp för helt år af cirka 450,000 kronor, hvilket belopp alltså skulle utgöra statens jernvägars förlust för godstrafikens inställande under söndagarne.» Härvid är först att bemärka, att det ju icke från något håll varit fråga om godstrafikens fullständiga inställande under sön- och helgdagar, utan endast om dess minskning, hvarigenom således den af styrelsen angifna förlust i alla händelser icke på långt när skulle kunna uppkomma. Men dertill komma omständigheter, som jernvägsstyrelsen ej med ett enda ord berör, nemligen att i trafikreglementet och taxan finnes klart och tydligt angifvet, att *ingen som helst vagnhyra, ingen magasinshyra, ingen platshyra i allmänhet skall beräknas för söndagar för den trafikerande allmänheten*; vidare att jernvägsstyrelsen med både in- och utländska jernvägsförvaltningar aftalat, att icke heller någon vagnhyra skall beräknas jernvägarne sins emellan för sön- och helgdagar; och slutligen att, om man också såsom en sjelfkostnad vill beräkna den förlorade vagnhyran in abstracto under söndagarne, jernvägsstyrelsen deremot beräknat priset efter allmänhetens s. k. straffhyra, icke efter egen kostnad, hvilken icke ens för de i hundratatal förhyrda in- och utländska vagnarne uppgår till 2 kr. pr dag. Tagas alla dessa förhållanden i betraktande, så lärer väl den af styrelsen förespeglade stora kostnaden sjunka tillbaka till en obetydlig bråkdel. Kan det under sådana förhållanden vara riktigt att säga, att jernvägen skulle göra en årlig förlust af omkring 450,000 kr., derest godstrafiken blefve instald under söndagarne? Jag tror icke, att man kan påstå något sådant. Visserligen kan man, om man så vill, säga, att jernvägen genom godstrafikens inställande på söndagarne skulle komma att göra en årlig *teoretisk* förlust af omkring 450,000 kr., men ingalunda är den verkliga förlusten sådan, som af jernvägsstyrelsens utlåtande framgår.

Frågas nu hvad jernvägarne i hufvudsak utan alltför afsevärd ekonomisk uppoffring rimligen och utan svårighet skulle kunna göra i den af motionärerna antydda riktningen, så skall jag, utan att för egen del göra anspråk på någon sakkunskap, likväl, da jag i ämnet rådgjort med sakkunniga personer, be att få påvisa några synpunkter, som jernvägsstyrelsen torde kunna taga i öfvervägande.

Gällande bestämmelser angående förevarande fråga innehålla, »att tjänstledighet för bevästande af gudstjenst skall, så vidt möjligt, beredas minst hvar tredje söndag». Nu skulle man ju utan tvifvel kunna utvidga detta stadgande. Man skulle exempelvis kunna inrycka, att

Angående
beredande af
sabbatshvila
åt vissa
tjänstemän
m fl.
(Forts.)

*Angående
beredande af
sabbatsvila
åt vissa
tjenstemän
m. fl.
(Forts.)*

ledigheten bör omfatta hela eller större delen af söndagen eller t. ex. halfva söndagen; man skulle ju också kunna säga, att ledighet bör beviljas t. ex. hvarannan söndag. Jag tror ej, att det skulle möta några olägenheter att i reglementet intaga sådana bestämmelser, hvarigenom en mera utsträckt norm än den nu gällande komme att finnas. Men härutöfver kan, såsom jag redan påvisat, göras åtskilligt. Man skulle under sön- och helgdagar kunna inskränka de extra krut-tågen. Vidare skulle åtskilliga godståg kunna anordnas så, att de endast gingo till de större krutstationerna, hvarigenom de kunde stå stilla under söndagarne. Vidare vill jag särskildt fästa uppmärksamheten på de s. k. styckeogods-försändningarne till mellanstationer, hvilka försändningar fordra omedelbar lastning, lossning och expedition. Det skulle väl icke, föreställer jag mig, vara omöjligt att anordna dessa transporter på så sätt, att all styckeogodsförsändning till mellanstationer indroges på söndagarna, hvarigenom personalen skulle beredas en högst väsentlig lindring i söndagsarbetet.

Att det icke är omöjligt att indraga en del godståg på söndagarne, derom har jag att åberopa ett yttrande från en af våra främste fackmän, nemligen trafikchefen på Gefle—Dala jernväg. Detta yttrande är synnerligen upplysande, och jag skall därför be att få meddela kammaren detsamma. Trafikchefen yttrar bland annat: »På Gefle—Dala jernväg gå ej några godståg på söndagarne, såvida ej vid något enstaka tillfälle under brådaste seglationstiden någon efterblifven last, som ej kunnat tagas af tågen på lördagen, måst framforslas på söndagsmorgonen.» Och så tillägger han i fråga om saken i sin helhet: »Att inställa godstågen söndagen i hela landet, föreställer jag mig ej skulle medföra svårighet. Då godsexpeditionerna äro stängda och gods således hvarken nottages eller utlemnas, och lastning eller lossning af vagnslastgods icke eger rum; då sågar och öfriga industriella verk i regel äro stängda söndagsdygnet, synes helt naturligt, att godstågen skulle vara inställda. Någon olägenhet af deras inställande här har jag ej förmärkt. Det har visserligen till måndagarne samlats mera vagnar än vanligt i Storvik, men på tisdagarne är i allmänhet normalt igen. Det inträffar rätt ofta, att man på måndagen får gå med ett extra godståg, men dermed är ju mindre olägenhet än att gå med godståg på söndag, hvilket alltid är högst motbjudande både för mig och personalen.

»Hvad vederhörande jernvägsförvaltningar hafva att iakttaga är att noga följa med godstrafiken och under söknedagarne anordna extra godståg, så snart de ordinarie ej kunna nöjaktigt fullgöra den och ej låta den saken rangeras på söndagarne, då intet nytt gods tillkommer. Här plägar jag genast gå med ett extra godståg, då jag af telegr. vagnsrapporterna finner, att vid någon station (eller flera) godsvagnarnes antal är så stort, att de igångvarande godstågen ej kunna taga dem under dagens lopp. Gifvetvis är detta lättare vid en liten jernväg med goda resurser än vid statsbanans långa distrikt; men der förekommer kanske ej så sällan, att lastade eller beordrade vagnar få stå flera dagar vid någon station, emedan tågen ej kunna taga dem.»

Jag tror, att detta omdöme af en allmänt såsom synnerligen skicklig ansedd jernvägsman måste tillmätas en synnerligen stor

betydelse; och — såsom herrarne hört — har han den uppfattningen, att man i mycket väsentlig mån kan inskränka godstrafiken, om man nemligen har intresse för saken och verkligen vill göra något åt den.

Såsom en sammanfattning af hvad jag här yttrat ber jag att få anföra de punkter, der, enligt hvad jag tror — och häri styrkes jag af sakkunnigas omdöme — ändringar skulle kunna vidtagas i det syfte, utskottet föreslagit. Dit hör exempelvis, att *expeditionsarbete*, synnerligast å stationer och vid mellanbefälens byråer, indrages eller väsentligen begränsas. Som exempel kan jag nämna, att det förekommer vid en mängd stationer, att personalen på söndagarne sysesättas med redovisningsarbete, som är synnerligen vidlyftigt, ofta kräfter hela söndagen och som saklöst skulle kunna uppskjutas.

Vidare skulle indragningar eller väsentliga begränsningar utan olägenhet och utan synnerlig kostnad kunna företagas med *allmänna styckegodstrafiken*, hvilken kunde och borde skiljas i lokal- och fjerrafrik; vidare med *rangertjensten* (åtminstone om söndagsförmiddagarne), samt med *vissa godståg*, hvilka, såsom å några trafiksektioner sker, blott genom en smula omtanke kunna ordnas så, att indragning under söndagar ej har ringaste olägenhet. Exempelvis kan jag nämna, att på västkustbanan äro för närvarande på söndagarne indragna 4–6 godståg — således en ganska väsentlig inskränkning — utan att vare sig lokaltrafiken eller trafiken på färjorna öfver till Danmark har lidit det allra ringaste af denna indragning.

Slutligen anser jag, att *kruttågen*, hvilka alldeles ouödigt, till allas besvär och allmän förargelse anordnas utan afscende på helgdag, till och med långfredag, påskdag o. s. v., skulle kunna inställas på sön- och helgdagar.

Jag har, som sagdt, då utskottet varit något knapphändigt i sin motivering, velat framdraga detta bevismaterial, som jag hoppas kan få bidraga till belysande af frågan och visa vederbörande, att verkligen något både kan göras och bör göras åt den viktiga frågan.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Sjövall: Herr grefve och talman, mina herrar! Af de trenne embetsverk, hvarom här är fråga, är det ovedersägligt, att postverket är det, som — såväl under sin nuvarande som under sin förre chef — mest uppmärksammat, bäst beaktat och allvarligast sökt undauröjja de missförhållanden, som beklagligtvis råda bland dessa verks underlydande i fråga om åtjutande af nödig och skäligen söndagshvila. Klart är därför, att motionärerna med tacksamt erkännande häraf icke kunna annat än dela utskottets tillfredsställelse deröfver, att generalpoststyrelsen sedan förlidet är tagit flera ytterligare steg på den redan inslagna vägen att bereda sina underlydande så mycket sabbatshvila, som ske kan. Riktigt tillfredsstäld kan man dock icke känna sig, förrän postverket utsträckt sina åtgöranden i na ifrågavarande riktning äfven till den klass af postpersonalen, som hör till reseposten. Att här mycket stora missförhållanden ännu råda, om än svåra att afhjelpa, det framgår bäst af generalpoststyrelsens eget yttrande, »att vid mindre postkontor och vid den s. k. ambulanta

*Angående
beredande af
sabbatshvila
åt vissa
tjenstemän
m. fl.*
(Forts.)

Angående beredande af sabbatshvila åt vissa tjenstemän m. fl. (Forts.)

posten söndagsledighet stundom är rätt svår att i någon afsevärd mån erhålla.»

I de officiella uppgifter, som af generalpoststyrelsen infordrats angående söndagsledighet för resepostmännen, får man veta, att i det södra jernvägspostdistriktet med undantag af 3 tjenstemän och 3 vaktbetjente *ingen* af personalen åtnjutit kostnadsfri ledighet någon hel söndag och att af personalens 64 tjenstemän och 85 vaktbetjente 14 tjenstemän och 40 vaktbetjente *icke hade någon söndag så fri, att han kunde bevista den allmänna gudstjensten.*

Från mellersta distriktet heter det i samma uppgifter, att 30 tjenstemän och 56 vaktbetjente icke hafva någon *hel* söndag fri. Från öfriga postdistrikt låter det på samma sätt.

Nu har man sagt mig, att det, hvad *tjenstemännen* vid reseposten angår, är förknippadt med stora svårigheter att bereda dem behöflig och skälig sabbatshvila, på den grund att deras aflöning till icke ringa del utgår i form af dagtraktamente, hvilket de vid söndagsledighet skulle gå miste om. I detta dagtraktamente ingår nemligen såväl ersättning för deras uppehälle under resan som ock en icke oväsentlig del af deras lön. Att uppdelat dagtraktamentet lär icke gå för sig, enär man ej med bestämdhet kan säga, huru mycket deraf, som hör till den egentliga lönen, och huru mycket, som utgör ersättning för uppehälle under resan. Det vore alltså önskvärdt ur både postverkets och tjenstemännens synpunkt, att detta hinder, för att bereda resepostmännen erforderlig sabbatshvila, blefve undanröjdt vid den löne-reglering för dem, som ju är att förvänta.

I fråga om *postvaktbetjente* åter blir förhållandet ett annat. För dem förefinnes i formen för deras aflöning intet hinder för erhållandet af erforderlig söndagshvila. Hvad som utestänger dem från delaktighet i denna rent menliga rättighet och förmån är hufvudsakligen det för dem högst ofördelaktiga sätt, hvarpå man ordnat deras tjenstgöring och deras reseturer.

Bland södra jernvägspostdistriktets — detta är nemligen det postdistrikt, jag bäst känner till — till omkring ett hundratal uppgående vaktbetjente är det icke mer än tre, säger tre, som åtnjuta fördelen af att få tillbringa hvar sjette söndag oakkortad i sina hem eller ha den odeladt fri för sabbatshvila. De öfriga ha endast en eller annan söndag delvis fri. De hafva nemligen sådana turer och sådan tjenstgöring, att de aldrig få tillbringa längre tid i sina hem, än de behöfva för att åtnjuta nödig natthvila. Huru illa denna deras tjenstgöring i många fall är anordnad, torde bäst framgå af följande exempel.

Å linien Malmö—Engelholm har en vaktbetjent sin resetur så ordnad, att han afgår från Malmö hvarje morgon kl. 5 och återkommer dit hvarje afton kl. 5,35. Han är således af sin tjenstgöring hvarje dag bunden 12 timmar och 35 minuter. Två vaktbetjente hafva en kombinerad tur å linierna Hesselholm—Helsingborg och Helsingborg—Halmstad med stationsort i Hesselholm och alternerande tjenstgöring. Afresan från Hesselholm sker kl. 6,52 på morgonen med framkomst till Helsingborg kl. 9. Derifrån går taget kl. 2,30 e. m. och framkommer till Halmstad kl. 7. Påföljande dag sker afresan från Halmstad kl. 8,25 med framkomst till Helsingborg kl. 1,55; deri-

från går tåget kl. 8,5 e. m. och framkommer till Hesselholm kl. 11,9 på aftonen. Tjenstgöringsturen är alltså verkställd efter 40 timmar och 17 minuters bortovaro från hemmet. Påföljande morgon efter omkring 7 timmars natthvila börjas turen å nyo, och så går det dag ut och dag in, söndag som hvardag. Å linien Malmö—Simrishamn finnes en vaktbetjent, som icke under 18 år njutit fullständig ledighet en enda söndag. Han har sina turer så ordnade, att han afreser från Simrishamn kl. 7 hvarje morgon och kommer tillbaka 8,20 på kvällen. Öfverliggningstiden i Malmö från kl. 10,15 f. m. till 5 e. m. är upptagen med verkställande af transporter och dylikt.

Med slika exempel för ögonen måste man väl medgifva, att de missförhållanden, som ännu råda särskildt inom reseposten, äro sådana, att de icke längre kunna försvaras, utan med första böra på ett eller annat sätt afhjelpas. — Äfven postvaktbetjente äro ju människor, och deras tjenstgöring bör väl vara något så när dräglig.

Förutom på hvad jag nu sökt framhålla tänkte jag, då jag begärde ordet, också på en annan sak, som står i sammanhang med denna fråga om nödig sabbatshvila åt tjenstemän och betjente vid postverket. — Riksdagen har förut vid behandlingen af sjetta hufvudtiteln genom sitt statsutskott framhållit, såsom det heter i utskottsbetänkandet, »angelägenheten deraf, att, i den mån sådant låter sig med poströrelsens tidsenliga skötsel förenas, den största möjliga sparsambet måtte vid postverkets medelsförvaltning iakttagas». Denna utskottets admonition till postverket att iakttaga nödig sparsambet med verkets medel får naturligtvis icke uppfattas så, som om postverket dermed hade blifvit förståndigadt att icke fortgå vidare på den bana, det redan beträdt för beredande af ökad sabbatshvila åt sina underlydande. Det ligger ju i öppen dag, att, då Riksdagen medgifvit upptagandet i postverkets stat af ett särskildt anslagsbelopp just för detta ändamål, Riksdagen i och med detsamma också förklarar, att den väg, generalpoststyrelsen med stöd af detta anslag beträdt, är riktig och att Riksdagen icke ärnar undandraga sig beviljandet af härför vidare erforderliga anslag så långt det med förhandenvarande tillgångar och med tillgodoseende af kommunikationernas kraf låter sig göra.

Då det emellertid, såsom nu påvisats, är obestriddigt, att missförhållanden ännu råda inom postverket i fråga om personalens kraf på söndagshvila, att sådana missförhållanden förefinnas i afsevärd mån bland personalen vid statens jernvägar och att det inom telegrafverket vid vissa stationer råder ett rent af oefferrättligt förhållande uti nu ifrågavarande sak, så kan jag tydligtvis icke annat än på det lifligaste instämna med dem, som yrkat bifall till utskottets utlåtande, och håller jag före, att en utredning af denna fråga är i hög grad af behovet påkallad.

Herr von Schéele: Herr talman, mina herrar! Då det skäl, som blifvit andraget emot en inskränkning af arbetet på sön- och helgdagar inom de ifrågavarande verken, väsentligen varit af ekonomisk natur, tillåter jag mig att anföra något, som borde just ur den synpunkten ega betydelse.

Det engelska folket plägar ju i allmänhet anses hafva blicken

*Angående
beredande af
sabbatshvila
åt vissa
tjenstemän
m. fl.
(Forts.)*

Angående
beredande af
sabbatshvila
åt vissa
tjenstemän
m. fl.

(Forts.)

öppen för ekonomiens, särskildt nationalekonomiens kraf, och det är från detta folk jag vill anföra en gjord erfarenhet. För åtskilliga år sedan bevistade jag i London ett möte för ett ändamål, liknande det, som vi här ha under behandling. Flera talare uppträdde der och varnade för en ifrågasatt utvidgning af de rådande bestämmelserna om sabbatshvila, emedan de fruktade för skadliga följder deraf i religiöst hänseende. Då uppträdde Londons Lord mayor, och förklarade, att han för sin del ej hyste några religiösa betänkligheter emot att på söndagen öppna muséer, låta flera jernvägståg gå o. s. v., men varnade på det högsta emot att beträda denna väg ur humanitär och nationalekonomisk synpunkt. Allas öron spetsades för att höra, huru han kunde häfda denna sin uttalade åsigt. Det humanitära skälet var ju lätt angifyet: det vore människans rätt, menade han, att få tillfälle att utveckla sig i rent menskligt hänseende; och han fortskred vidare till att, med återopande af den gamla klassiska satsen *honestum utile* visa, att hvad som var rätt också var nyttigt. Det vore för staten — så ungefär föllo hans ord — en pligt att se till det icke genom någon dess åtgärd obemedlade samhällsmedlemmar utsätts för frestelsen att försaka nödig sabbatsro, för att icke gå helt och hållet miste om en anställning, som de för sin och de sinas utkomst behöfva. Och en större nationalekonomisk förlust kunde — fortsatte han — ett land icke lida, än att folket blefve andligen förkrympt. Det vore icke tvifvel underkastadt, att en människa arbetade på ett helt annat sätt, om hon hade medvetande af sitt människovärde, egde lefnadsmod och lefnadslust, än om dessa känslor hos henne saknades. Tillämpa vi detta på våra förhållanden, undrar jag, om man icke med skäl kan säga, att äfven vi löpa fara att försynda oss icke blott ur humanitär synpunkt genom att beröfva de ifrågavarande arbetarne tillfälle att utveckla den rent menskliga sidan af sin personlighet, utan att vi också löpa fara att på detta sätt lida en betydande förlust i nationalekonomiskt afseende. Om man blott tänker på, huru förslöande, för att icke säga rent af förslitande, tjenstgöringen inom t. ex. telegraf- och telefonverken är, huru skola väl då under nuvarande förhållanden de, som arbeta inom dessa verk, kunna hafva något sinne för att utveckla sig såsom människor? Och huru skola de följaktligen kunna med den upplyftande känslan af arbetets ära äfven på den mest obetydliga plats utföra sin kallelse i lifvet?

Jag får sålunda icke blott ur religiös och humanitär, utan tillika från nationalekonomisk synpunkt yrka bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde herrar *Boëthius, Branting, Waldenström, Hammarström* och *Kvarnzelius*.

Herr Nordström i Stockholm: Herr talman, mina herrar! Med anledning af hvad den ärade talaren på stockholmsbänken yttrade, skall jag be att få säga några ord. Han fästade uppmärksamheten dervid, att jernvägsstyrelsen med afseende å frågan om beredande af söndagshvila åt personalen ställt i utsigt, att antalet af malmtågen i norra Sverige skulle kunna minskas, och han talade vidare om kruttåg och inspektionståg m. m. Hvad malmtågen be-

träffar, har det nog varit afsigten att söka minska antalet af dessa, men man måste betänka, att en ofantlig mängd malm förefinnes och att den *måste* föras fram, så vidt icke de största ekonomiska obehag för trafikanterna skola uppstå. Hade man banan omlagd med starka och tunga räls, hade man en skenvigt af 40 kg. i stället för såsom nu 27 kg., då kunde man anordna längre och tyngre tåg, och följaktligen skulle då malmtågens antal på söndagarne möjligen kunna inskränkas.

Hvad kruttågen angår, så utgöras dessa af tåg, som en gång i månaden utgå från de delar af landet, der krutbruket äro belägna, d. v. s. de södra och mellersta delarne deraf. Dessa tåg skola föras fram till de öfre, nordliga, delarne af landet, således på en sträcka af 1,200—1,500 km. Man måste dervid iakttaga den största försigtighet för att icke de svåraste olyckor skola uppstå. Tågen måste skrida sakta framåt och få icke onödigtvis stå stilla vid stationerna, hvarigenom faran af tågen skulle ökas. Man måste således på allt sätt söka se till, att dessa tåg långsamt, men säkert avancera fram mot sitt mål. Det är en gång i månaden, som man på söndagarne får se dessa tåg på olika punkter af jernvägslinierna. Det kan ju se obehagligt ut, att de föras fram äfven på söndagarne, och det kan tyckas, som om de under dessa dagar kunde vänta öfver på stationerna. Men då måste man emellertid hafva folk till extra bevakning, och tågpersonalen måste i särdeles många fall ligga kvar på väntstationerna och kan icke få komma hem för att i skötet af sin familj njuta någon söndagshvila, och det synes mig, som med söndagshvila för personalen hufvudsakligen skulle afses att bereda densamma sådan hvila i hemmet, i familjens sköte.

Med den stora utsträckning på längden, våra statsbanor hafva, är det naturligtvis ytterst svårt att åstadkomma, att den tågpersonal, som är i tjänstgöring på lördagen och som skulle åtnjuta ledighet påföljande söndag, skulle få tillbringa denna söndag i hemmet, utan den måste ofta komma att stanna på någon annan station. På en så kort bana deremot som Gefle—Dala jernväg kan det gå för sig att låta personalen tillbringa de lediga söndagarne i hemmen, och detta förklarar måhända i viss mån, att trafikchefen derstädes kunnat lemna herr Olsson den uppgiften, att en dylik anordning der icke ställt sig ofördelaktig. Deremot skulle så nog blifva fallet med de långa sträckor, som finnas på svenska statens jernvägar.

Att godstågens antal är mindre på söndagarne än eljest kan jag icke nu här med siffror påvisa, men då alla fraktgodsexpeditioner äro stängda på söndagarne, så minskas naturligtvis å söndagarne lastnings- och en del annat arbete. Det är emellertid möjligt, att man skulle kunna åstadkomma ännu mera i samma riktning, och jernvägsstyrelsen har också utsett vissa personer, som för närvarande äro sysselsatta med att omarbete en del reglementen och förordningar för att, så vidt möjligt är, söka bereda en reglementerad arbetstid åt den stora mångfalden af befättningshafvande inom jernvägsstaten. Saken möter emellertid mycket stora svårigheter, och många skola lemnas tillfälle att yttra sig i frågan, hvarför det ej kan gå så fort med densammans behandling, men jag hoppas emellertid, att vi nu skola

*Angående
beredande af
sabbatshvila
åt vissa
tjenstemän
m fl.
(Forts.)*

*Angående
beredande af
sabbatsvila
åt vissa
tjenstemän
m. fl.*

(Forts.)

vara nära slutet med detta arbete, så att vi snart må kunna börja med omarbetandet af en del andra reglementen.

Hvad beträffar den omständigheten, att inspektionsresor företagas på söndagar, tror jag nog, att, då uppmärksamheten nu blifvit fästad härpå, man kan åstadkomma, att sådana resor upphöra. Om man nu emellertid tänker på t. ex. fjerde distriktet, som omfattar en jernvägslinie om 1,200 å 1,300 kilometers längd och inom hvilket mycket stora arbeten de senare åren utförts, så förefaller det mig från distriktsbefällets, t. ex. bandirektörens, synpunkt sedt som en viss uppoffring, att, då han företager inspektionsresor, som upptaga en tid af 8 å 10 dagar, han för dessa använder äfven söndagarne. När han kommer hem, har det i allt fall samlats så mycket papper, yttranden, ritningar och förslag, att han säkerligen får arbeta äfven de kommande söndagarne.

Hvad beträffar den ärade talarens anmärkning, att den siffra af 3 kr. för vagn, som man uppgifvit, då man skulle beräkna den förlust, som skulle uppstå derigenom, att vagnarne stode stilla om söndagarne, vore en underlig beräkningsgrund, så hafva vi ej heller utgifvit denna siffra såsom något absolut tal, ty knappast någon människa kan väl med full säkerhet räkna ut, huru stor minskning i inkomster skulle uppstå derigenom, att vagnarne skulle stå stilla på söndagarne; men för att få någon föreställning härom, tog man det belopp, som en enskild person får betala i hyra för hvarje dygn, en vagn uppehålles vid en station genom fördröjd lossning, och ansåg detta belopp motsvara eller kunna beteckna den nyttiga effekt af vagnarne, som skulle gå förlorad, om vagnarne stode stilla på söndagarne. Den omständigheten, att man för utländska vagnar betalar en hyra af allenast 2 kr. per dygn, spelar här ingen rol, ty detta pris betyder icke några inkomster; här är fråga om den förlust, som uppstår derigenom, att vagnarne icke skulle användas på söndagarne; det är således här fråga endast om en uteblifven ekonomisk effekt af vagnarne under dessa dagar. Det är icke så lätt att räkna ut värdet häraf, och därför har man för att genom ett exempel gifva en antydning om detsamma tagit detta tal utan anspråk på, att det skulle vara något absolut bestämdt tal.

Hvad beträffar den omständighet, att det af den ärade talaren öfverrädda papper, som han ville hafva infördt i Riksdagens protokoll, icke skulle hafva kommit jernvägsstyrelsen till handa, skall jag taga reda på, huru härmed förhåller sig, och laga så, att vi, när frågan nästa gång kommer under behandling, icke skola vara i saknad af detsamma.

Hvad nu beträffar trafikreglementets bestämmelser derom, att, som det heter, »tjänstledighet för beivrande af gudstjenst skall vederbörande afdelningsföreståndare, så vidt möjligt är, bereda underlydande personal minst hvar tredje söndag», tolkas denna bestämmelse ganska fritt. Man förstår i allmänhet dermed hela söndagen. Jag kan försäkra herrarne, att man gjort hvad göras kan för att bereda personalen söndagshvila, något, som också framgår af de upplysningar, som meddelades i de yttranden, som afgåfvos i fjol. Der uppgifves, att stationspersonalen i regeln är tjänstledig minst hvar

tredje söndag och å de större stationerna ofta hvarannan, att banbevakningspersonalen är, allt efter tjänstgöringens beskaffenhet, tjänstledig hvarannan eller hvar tredje söndag, samt att tågpersonalen, som i allmänhet åtnjuter fridag åtminstone hvar fjerde dag — med undantag vid vissa tjänstgöringsturer, då full fridag infaller endast hvar femte eller sjette dag — har sin tjänstgöring så indelad, att särskild hänsyn till fridagens infallande på söndag icke kan tagas. Hvad som ytterligare kan göras för att bereda personalen söndagsvila utan att derigenom allt för mycket inverka på jernvägarnes ekonomiska resultat och trafikens upprätthållande till trafikanternas fromma skola vi icke underlåta att göra, men man måste alltid komma i håg, att dervid möta stora svårigheter och alltid kommer tågpersonalen att löpa risken att få tillbringa hvilodagen på en främmande station. Huru vida detta kan vara nyttigt, vill jag lemna derhän.

Jag har blott velat nämna detta och skall icke upptaga kammarens tid längre.

Herr Jansson i Edsbäcken: Herr talman! Jag skall blott bedja att få uttala min tacksamhet för den välvilja, utskottet visat den nu föreliggande frågan. I öfrigt ber jag att få instämma med herr von Schéele och i likhet med dem, som hittills haft ordet, yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr John Olsson i Stockholm: Herr talman! Blott ett par ord med anledning af hvad den ärade chefen för jernvägsstyrelsen nyss anfört!

Jag ber att få taga fasta på, att han nu säger, att den kostnads-siffra, som angifvits, alldeles icke är och icke kan vara en exakt siffra. Jag vill dock erinra, att styrelsen helt kategoriskt lemnat utskottet den förklaringen, att den förlust, som skulle uppkomma, om vagnarna stode stilla om söndagarna, borde uppskattas till tre kronor för hvarje vagn eller enahanda belopp, som enligt gällande taxa skall af trafikant för hvarje dygn erläggas vid fördröjd lossning af vagnslastgods, hvarigenom erhålles ett sammanlagt belopp för helt år af cirka 450 tusen kronor, hvilket belopp alltså skulle utgöra statens jernvägars förlust för godstrafikens inställande under söndagarne. Såsom herrarne nu hört, har den ärade talaren ganska mycket modifierat styrelsens utlåtande, då han säger, att kostnaden visst icke kan sägas uppgå till det afskräckande belopp, styrelsen ställt i utsigt, utan detta är mera en, om man så får säga, imaginär beräkning. För att man skulle kunnat få en uppfattning om den *verkliga* kostnaden, skulle jernvägsstyrelsen upplyst derom, att någon hyra debiteras icke för vagnar, som icke användas på söndagarna. Det är sålunda icke fullt korrekt att säga, att om man inställer trafiken om söndagarna, blir kostnaden tre kronor per vagn. Detta, sade jag, är icke korrekt uttryckt, om man icke samtidigt lemnar den upplysningen, att för obegagnade vagnar debiteras icke under söndagsdygnen någon hyra.

Som man fäst min uppmärksamhet på, att det utlåtande af trafik-
Andra Kammarrens Prot. 1901. N:o 16.

*Angående
beredande af
sabbatshvila
åt vissa
tjenstemän
m. fl.
(Forts.)*

Angående
beredande af
sabbatshvila
åt vissa
tjenstemän
m. fl.
(Forts.)

direktören i tredje distriktet, hvarom jag nyss talade, icke skulle komma att inflyta i kammarens protokoll derför, att jag endast hänvisade till detsamma, ber jag, särskildt med anledning deraf, att chefen för jernvägsstyrelsen benäget lofvat att taga reda på huru med saken sig förhåller, att få läsa upp detta yttrande — det är icke så långt, endast några sidor och torde väl också kunna intressera kammaren. Yttrandet lyder: »Till distriktschefen för tredje distriktet. Malmö. I anledning af kongl. styrelsens skrivelse den 17 dennes, i fråga om af Riksdagens Andra Kammares tillfälliga utskott n:o 2 begärda upplysningar angående jernvägspersonalens söndagsfrihet, möjligheten af denna frihets ökande, och inskränkning af godstrafiken under sön- och helgdagar, afgifves härmed vördsamt begärdt yttrande och utredning.

Till första punkten, eller huruvida reglements föreskrift om frisdag iakttages samt huruvida ytterligare frihet kan beredas, bemärkes först att gällande föreskrift inskränker ledigheten till ett minimum genom följande formulering: »*tjenstledighet för bevästande af gudstjenst* — — — såvidt möjligt är — — — minst hvar tredje söndag;» och meddelas vidare i själfva saken,

dels att föreskriften noggrant iakttages, för hvilket ändamål ej allenast en hvar af personalen, som ej i bestämd tur kunnat till ledighet indelas, gifvits rätt att hvarje vecka om sådan ledighet göra framställning, utan äfven vikarierande betjening leges i den utsträckning, som är nödig och möjlig, vid hvilka samtliga frisdagar dock eger rum den begränsning och olägenhet,

att ledigheten, för trafiksäkerhetens skull, ej alltid kan gifvas med önskvärd regelbundenhet;

att tågpersonalen åtnjuter regelbundna, vanligen hvar 5:te eller 6:te dag återkommande *fridagar*, som endast delvis kunna infalla på sön- och helgdagar;

att den medgifna ledigheten ofta måste blifva blott relativ; samt

att den vikarierande betjening, som leges för söndagar och som oftast består af extra banarbetare, måste frestas att, då ekonomisk fördel är förbunden med söndagsarbetet, helt och hållet uppoffra sin söndagshvila;

dels, att söndagsledighet, i den inskränkta bemärkelse, som reglementet afser, utan ringaste olägenhet skulle kunna utsträckas till hvarannan söndag, hvartill endast fordras att låta fastställda ordningsreglers föreskrifter om expeditionens öppenhållande m. m. få effektivt gällande kraft samt inskräppt order till befäl och underbefäl angående vakande deröfver, att expeditionsarbete, som ej är absolut nödvändigt, icke påläggas underlydande personal under sön- och helgdagar.

Till den andra punkten, eller i hvad mån fraktgodstrafiken vid statens jernvägar under sön- och helgdagar väsentligen skulle kunna inskränkas, torde först få förutsättas, att vederbörande i kongl. styrelsen och Riksdagens utskott redan gjort sig förtrogne med hvad i detta ganska svårlösta ärende förekommit vid speciella och allmänna, internationella kongresser, särskildt i Genève 1876 och 1880, jernvägs-kongressen i Brüssel 1885 och i Paris 1899 samt vid tyska Reichseisenbahnnamtskommission för detta ärende den 4 f. f. Nov. 1892, samt

vidare med resultatet af de ej särdeles gynsamma och inom kort uppgifna försöken med söndagstrafikens minskande vid preussiska statsbanor. Då emellertid så starkt trafikerade land som England och Amerika, under lång följd af år, kunnat så väsentligen inskränka jernvägsdriften i sin helhet under sön- och helgdagar, ligger det i öppen dag, att saken ingalunda är praktiskt omöjlig, men då en utredning af dessa förhållanden och jemförelse med våra icke kan göras inom den trånga ramen af ett tjensteytrande, får jag inskränka mig till antydning om hvad som utan väsentlig rubbning af nuvarande förhållanden torde kunna och böra utföras i den rigtning, som vid Riksdagen afsetts.

Redan nu är det i ögonen fallande, att, då fraktgods i allmänhet ej *inlemnas* på sön- och helgdagar, godstrafiken under *måndagar* samt *efter* de stora kyrkliga högtiderna är minst intensiv, ett förhållande som gifver en fingervisning derom, att bemödandet borde utgå på att förflytta denna trafikminskning till sön- och helgdagar. Detta sker lämpligast genom införande af det engelska, särdeles praktiska systemet, att för sön- och helgdagar tillämpa *en särskild tidtabell*, i hvilken visserligen söckendagarnes hufvudpersonståg återfinnas, men godståg endast med stor begränsning för långväga trafik m. m. Emellertid bör för våra förhållanden beaktas, att dels godstrafikens skiljande från persontrafiken, dels vagnslastrafikens ordnande efter helt annan trafikplan, nemligen med distanståg (långväga genomgående godståg), dels *styckegodstrafikens* inskränkning genom indragning af kursvagnar (stationsvagnar) på söndagar, äro nödvändiga förutsättningar för beredande af en allmänare och väsentligare söndagsfrihet för personalen, som mest af allt afhållas från nämnda frihet genom rangertjänst, fågtjänst, styckegodslastning och lossning vid tågen samt dermed förenad expeditionstjänst, hvarjemte det torde få erinras, att flera andra viktiga förutsättningar redan äro gifna, såsom frihet från plats-, magasins- och vagnshyra, frihet från förtullningsskyldighet, från gods emottagning och afleverande m. m. under sön- och helgdagar.

För att emellertid ordna detta så, att färska varor m. m. behörigen expedieras och så att hvarje Orts särskilda behof behörigen tillgodoses, erfordras så stor detaljkännedom och praktiskt administrativ förmåga, att det synes lämpligt och förmånligt, om bestämmelser, för hvad söndagsgodstrafiken beträffar, inskränktes till fastställande af vissa principer, och torde det ej lida tvifvel, att, med god vilja för den nu uppmärksammade saken, ganska mycket torde kunna åstadkommas i afsedd rigtning, samt dermed ett stort antal privatbanor, hvilka stå i beroende af statens jernvägars praxis, äfven blifva i tillfälle att minska sin söndagsgodstrafik.

Hvad till sist beträffar fraktgodstrafiken under de stora kyrkliga högtiderna jul, påsk och pingst, lärer någon svårighet ej förefinnas att högst väsentligt inskränka denna trafik genom lämpliga anordningar, när sådana anbefallas, och torde såsom ett exempel härpå få anföras, att vid en knutpunkt, nemligen Helsingborgs ångfärjestation, der öfver 25,000 vagnar om året expedierats, godstrafiken vid nämnda högtider endast på aftal under hand mellan svenska och danska

*Angående
beredande af
sabbatshvila
åt vissa
tjenstemän
m. fl.
(Forts.)*

Angående
beredande af
sabbatshvila
åt vissa
tjenstemän
m. fl.
(Forts.)

statsbanornas närmaste trafikbefäl ofta kunnat nästan helt och hållet samt utan ringaste olägenhet inställas.

På grund af det anförda föreslås vördsamt, att Kongl. styrelsen, som f. n. själf eger besluta angående återopade föreskrift både i trafikreglemente såväl för statens jernvägar som för enskilda jernvägar samt i ordningsregler, i sitt för utskottet afsedda underdåniga svar till Kongl. Maj:t ville bland annat anföra:

att Kongl. styrelsen ej finner svårighet vid den ändring angående reglementerad frisdag, såväl för statens som enskilda jernvägar, att denna kan bestämmas till, »såvidt möjligt, minst hvarannan söndag»;

att, hvad beträffar fraktgodstrafiken under sön- och helgdagar i allmänhet, denna visserligen skulle kunna väsentligen inskränkas, men att bestämmelse derom, derest sådan af Riksdagen skulle beslutas, lämpligen borde afse endast frågan i sin allmänlighet eller fastställelse af vissa hufvudprinciper; samt

att i fråga om fraktgodstrafiken och personalens tjenstegöromål högtiderna jul, påsk och pingst ingen synnerlig svårighet möter att, i större mån än hvad för närvarande eger rum, genom ändrade anordningar vidtaga väsentliga minskningar.

Helsingborg den 23 februari 1900.

Ad. Taube.»

Hela detta yttrande lade emellertid vederbörande distriktschef i papperskorgen utan att ens för jernvägsstyrelsen antyda dess tillvaro. Det är därför jag också ansett mig böra bringa ett dylikt ofrfarande till den ärade generaldirektörens och styrelsens kännedom.

Herr Nordström i Stockholm: Herr talman! Mina herrar! Blott ett par ord! Det är mycket sant, att för söndagarna debiteras icke någon hyra för vagn, men man har emellertid beräknat värdet af stillaständet om söndagarna till tre kronor om dagen för hvarje vagn, eller det belopp, som en trafikant får erlägga såsom straffavgift för underlåten lossning. Om det skulle låta sig göra att åstadkomma en fullständig utredning om den lucrum cessans eller den förlust, som skulle uppkomma, derest vagnarne stodo stilla under söndagarna, skulle det dock vålla mycket långvarigt arbete. Man har därför, för att få en ungefärlig föreställning om denna förlust, tagit det belopp, man ansett lämpligt påföra såsom straffhyra för underlåten lossning. Huruvida den verkliga förlusten skulle blifva större eller mindre än 450,000 kronor, är icke godt att säga, men med största sannolikhet skulle den blifva vida större och icke mindre.

Vidare anfördes ej. Hvad utskottet hemställt bifölls; och skulle, jemlikt § 63 mom. 3 riksdagsordningen, detta beslut genom utdrag af protokollet delgifvas Första Kammaren.

§ 10.

Till afgörande förelåg vidare statsutskottets utlåtande n:o 11, angående regleringen af utgifterna under riksstatens tionde hufvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstataterna.

I punkten 1 hemstälde utskottet,

*Angående
pensionering
af sjuk-
sköterskor.*

att Kongl. Maj:ts under punkten omförmälda framställning må af Riksdagen på det sätt bifallas, att för beredande af bidrag till sjuksköterskors pensionering må från och med år 1902 å riksstatens tionde hufvudtitel anvisas ett årligt förslagsanslag af 6,700 kronor, att användas under följande vilkor, nemligen:

att statsbidrag endast tillkommer teoretiskt och praktiskt utbildad sjuksköterska, som är hos landsting eller kommun eller å allmän sjukvårdsanstalt anställd mot åtnjutande af lön eller rätt till ersättning enligt taxa och som tillika är delegare i någon för ifrågavarande ändamål inrättad pensionsanstalt, för hvilken Kongl. Maj:t fastställt reglemente;

att statsbidrag må för hvarje sköterska, äfven om hon är delegare i mera än en dylik anstalt, utgå med högst 25 kronor årligen, dock icke med belopp, öfverstigande hvad som för näst föregående år af eller för sköterskan blifvit i pensionsanstalt insatt, och icke för något år, hvarunder hon icke varit anställd i sådan tjänst, som ofvan sagts;

att styrelsen för sådan pensionsanstalt skall, då densamma önskar komma i åtnjutande af statsbidrag för i anstalten delaktiga sjuksköterskor, till Kongl. Maj:t ingifva ansökning derom, åtföljd af den öfver anstaltens förvaltning och räkenskaper senast afgifna revisionsberättelse samt förteckning öfver de i anstalten delaktiga sjuksköterskor, upptagande beloppet af de insatser, som för det år, revisionsberättelsen afser, blifvit af eller för en hvar af dem gjorda, äfvensom uppgift om hvilka af sjuksköterskorna äro delaktiga äfven i annan dylik pensionsanstalt; samt

att sjuksköterska, som uttager af eller för henne insatt belopp, dervid icke må utbekomma jemväl de bidrag af statsmedel, som för henne utbetalts, utan att dessa böra, på sätt Kongl. Maj:t bestämmer, komma öfriga delegare i pensionsanstalten till godo.

Sedan denna utskottets hemställan blifvit uppläst, lemnades på begäran ordet till

Statsrådet och chefen för civildepartementet herr von Krusenstjerna, som anförde: Kongl. Maj:ts förslag angående statsbidrag för pensionering af sjuksköterskor har af statsutskottet rönt ett välvilligt mottagande. Utskottet har emellertid ansett, att, då det är fråga om en ny sak, man borde gå försigtigt till väga och att därför de rent privata sjuksköterskorna icke böra komma med bland dem, för hvilka staten skulle lemna pensionsbidrag. Det hade emellertid varit önskvärdt, om utskottet tagit steget fullt ut, men då utskottet härutinnan varit fullt enigt, är det icke min mening att derom yttra något. Men då utskottet i första punkten formulerat det första af de vilkor, som uppställas för att en sjuksköterska skall vara berättigad till bidrag för sin pensionering, tror jag, att utskottet gjort denna formulering för trång och att en redaktionsförändring bör vidtagas. Jag fäster mig icke vid, att det står emot åtnjutande af lön

Angående
pensionering
af sjuk-
sköterskor.
(Forts.)

eller rätt till ersättning enligt taxa», ty jag tager för gifvet, att utskottet ansett likgiltigt, om lönen utbetalas direkt till sjuksköterskan eller såsom anslag till den anstalt, hon tillhör, och hvilken då aflönar sköterskan. Deremot äro med denna redaktion uteslutna de sjuksköterskor, som äro anställda på sådana statsjukhus, som icke kunna sägas vara rent »allmänna sjukvårdsanstalter». Det finnes exempelvis vid statsbanebyggnaderna i Lappland ett par sjukstugor, som blifvit anlagda af jernvägsstyrelsen. De sjuksköterskor, som tjenstgöra der, skulle icke, enligt den redaktion, utskottet föreslagit, komma med bland de pensionsberättigade.

Utskottet använder uttrycket »allmän sjukvårdsanstalt». Detta uttryck torde nog vara för trångt. Det skulle, enligt en tolkning, som jag har från fullt kompetent håll, medföra, att en sjuksköterska, som är anställd vid diakonissanstaltens vid Ersta sjukhus, eller till och med en Sofiasyster, som tjenstgör just vid hemmets eget sjukhus i Stockholm, icke skulle komma i åtnjutande af pensionsbidrag, enär dessa båda anstalter icke med säkerhet kunna sägas falla under uttrycket »allmän sjukvårdsanstalt». Genom samtal med ledamöter på den afdelning inom utskottet, som behandlat detta ärende, har jag mig bekant, att så ingalunda varit deras mening, utan att de afsett, att sådana slags anstalter, jag nu nämnde, äfven skulle falla under uttrycket allmänna sjukvårdsanstalter. För att undanrödja denna otydlighet, anser jag mig, herr talman, böra yrka, att första momentet bland villkoren erhåller följande lydelse: *att statsbidrag endast tillkommer teoretiskt och praktiskt utbildad sjuksköterska, som är hos staten, landsting eller kommun eller å allmän sjukvårdsanstalt eller enskild stiftelse tillhörande sjukvårdsinrättning anställd mot åtnjutande af lön eller rätt till ersättning enligt taxa och som tillika är delegare i någon för ifrågakvarande ändamål inrättad pensionsanstalt, för hvilken Kongl. Maj:t fastställt reglemente.*

Jag tillåter mig slutligen nämna, att enahanda yrkande framstälts i Första Kammaren, att detsamma understöds af ordföranden å den afdelning inom utskottet, som behandlat ärendet, och att denna ändring blifvit af kammaren godkänd.

Herr Erickson i Bjersby: I betraktande af hvad utskottet åsyftat med sitt förslag, skulle man kunna säga, att herr statsrådet och chefens för civildepartementet nu gjorda yrkande endast är ett förtydligande af hvad utskottet föreslagit. Hvem har nemligen kunnat tänka annat, än att en så stor sjukvårdsanstalt som t. ex. Sofiahemmet icke skulle kunna hänföras till »allmän sjukvårdsanstalt», och detta så mycket hellre, som denna anstalt särskildt är berörd i den kongl. propositionen, låt vara, att den kongl. propositionen har större räckvidd än utskottets förslag.

Då emellertid herr statsrådet nu upplyst, att enskild stiftelse för sjukvård möjligen icke kan i förevarande fall hänföras till »allmän sjukvårdsanstalt», likaså ett och annat statsjukhus, torde herr statsrådets förslag äfven vara billigt och lämpligt, hvarför jag anhåller få yrka bifall till statsutskottets förslag med den förändring, som af herr statsrådet och chefen för civildepartementet blifvit ifrågasatt.

Häruti instämde herr *Larsson* i Mörtlösa.

Vidare till anteckning förekom icke. Efter af herr talmannen framställda propositioner biföll kammaren utskottets hemställan med den af herr von Krusenstjerna föreslagna ändring deri.

Punkterna 2 och 3.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 4.

Utskottets i denna punkt gjorda anmälan lades till handlingarna.

Punkterna 5—7.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 8.

Uti två inom Riksdagen väckta motioner hade herr *P. Hansson* i motionen n:o 12 inom Första Kammaren samt herr *C. W. Hultstein* i motionen n:o 40 inom Andra Kammaren föreslagit, att Riksdagen måtte bevilja förre godsegaren *Frithiof Sandberg* skadestånd för mot honom den 14 juni 1877 af benådad lifstidsfånge hegånget våld; antingen en ersättning en gång för alla af 10,000 kronor eller ock en årlig pension under hans återstående lifstid af 1,000 kronor.

*Angående
skadestånd
åt förre
godsegaren
F. Sandberg.*

Utskottet hemställde, att herr Hanssons och herr Hultsteins ifrågarvarande motioner icke må af Riksdagen bifallas.

I fråga härom anförde:

Herr Jönsson i Mårarp: Herr talman! Förevarande motioner äro väl de första i sitt slag, som kommit att afemnas i svenska Riksdagen. De röra sig närmast om en ersättningsfråga, men det gäller ännu mera en principfråga, nemligen den principfrågan, om det är rätt, att lifstidsstraffångar, som blifvit benådade, skola få släppas ut på försök bland folket utan att staten har någon ansvarsskyldighet för deras förhållande.

Det fins lagbestämmelser rörande husdjur, som visat sig vådliga. Egaren till ett sådant djur är icke ursäktad med, att han säger: »Jag har haft det kreaturet instängdt så och så många månader och det har visat sig fromt och beskedligt, och därför släpper jag ut det.» Kommer detta djur att föranleda någon skada, får nog egaren både betala ersättning och plikta. Och ingen tycker, att det ligger något obilligt i detta.

Om vi nu tillämpa denna synpunkt på det förhållande, hvarom här är fråga, skall väl hvar och en dock finna, att en fånge, som släppes ut, sedan han förut visat sig så samhällsvådlig, att han blifvit ådömd lifstids straffarbete, han blottställer samhället för mycket större risk, än ett husdjur kan göra.

Utskottet har med afscende på den föreslagna skadeersättningen till Sandberg icke sagt mycket. Det har dock icke ansett motionernas

*Angående
skadestånd
åt förre
godsegharen
F. Sandberg.*
(Forts)

syfte alldeles obefogadt. Det säger — midt i stycket —: »Bland de skäl, som motionärerna i öfrigt åberopat, anser utskottet, att någon, ehuru, enligt utskottets mening, dock icke afgörande betydelse endast skulle möjligen kunna tillmätas den omständighet, att Sandberg tillfogats de ifrågavarande skadorna, under det han i egenskap af tillsyningsman öfver försvarlösa personer varit i tjenstutöfning stadd.»

Ja, utskottet har sett åtminstone en skynt af anledning att bevilja ersättning till Sandberg. Men så säger utskottet, att det är mer än 23 år, sedan våldet föröfvades. Om han kommit något förr med sin framställning, hade han således haft bättre utsigt att få ersättning. Men är det icke en fördel för staten — om vi nu skola se på den jämförelsevis obetydliga penningssumma, som här äskas — att icke frågan väcktes för 23 år sedan. I så fall hade ju, på grund af under tiden upplupna räntor, saken ställt sig mycket kostsammare än nu. Och dessutom bör man lägga märke till, att det icke är så angenämt att hos Riksdagen göra framställningar sådana som denna.

Vid den tiden — för 23 år sedan — var Sandberg i sin krafts dagar, och hans framtidsförhoppningar voro ljusa. Och då kan man icke förundra sig öfver, att han icke hade lust att komma till Riksdagen med en dylik fråga.

Nu hafva förhållandena ändrat sig, och nu ser han sig tvungen att vända sig till Riksdagen. Och jag tror, att Riksdagen skulle visa sig både billig och human, om den biträdde motionerna.

Sandberg tänkte, strax efter det han fått denna skada, att »tiden läker alla sår» — det är dessutom ett gammalt ordspråk. Men det gick nog saktare med denna läkning, än han trodde.

Vid motionerna äro fogade en del intyg, af hvilka jag skall be att här få anföra följande.

Kyrkoherde Rydeman i Kungsholms församling, som var kyrkoherde i Annerstads församling vid tiden för våldets föröfvande, skrifer, bland annat: »att hugget vid ögat icke kunde fullständigt läkas på öfver 20 års tid; att läkaren, som skötte Sandberg, till mig yttrade, 'att såren voro så svåra, att Sandberg hade sin ovanliga fysiska styrka och absoluta nykterhet att tacka för lifvet'; att denna olycka för Sandbergs ekonomi hade ödesdigra följder, helst som han hade med sin hustru tjugo (20) barn.»

Ja, detta kan vara något att i nykterhetens intresse bemärka. Jag skall emellertid icke vidare yttra mig om den saken. Men det talar godt för den absoluta nykterheten i alla fall.

Vidare säger en läkare i sitt intyg, afgifvet under förra året: »På grund af ofvanstående får jag således intyga, att Sandberg, förutom den tidsförlust, som vållats honom i och för nämnda skadors och komplikationers läkning, äfven på grund af de, i följd af skadorna å armbågsregionen, tillkomna förändringarne i venstra handen, i den mån de kunnat vålla det, varit till arbetsförmåga nedsatt.»

Frågan är nu: Skola vi med afslag å motionerna säga: Vi vilja aldrig vidare höra talas om någon statens skyldighet att svara för de vådliga handlingar och den skada, som frigitna fångar till äfven-tyrs kunna begå.

Benädningsrätten vill väl ingen sätta sig emot. Hoppet är den olyckliges sista tillflykt. Tager man bort det från fängelserna, har man dermed visst icke bidragit till fängsvårdens befrämjande. Således måste benädningsrätten både finnas och tillämpas. Men det är statens skyldighet att ersätta, om de benådade göra någon skada. Det är lättare för staten att göra detta än hvad det är för den enskilde att lida skada, helst af en sådan beskaffenhet, som här är i fråga.

Jag tror, herr talman, att jag både i billighetens namn och med fästadt afseende på principen har alla skäl att yrka bifall till motionerna.

Herr Odqvist: Vid behandlingen af denna hufvudtitel kommer man under alla omständigheter att beröra ganska många ömtåliga och grannliga frågor, och skulle dessutom nu sådana frågor som den, motionären här bragt å bane, komma till, blefve i framtiden behandlingen af denna hufvudtitel i Riksdagen ännu svårare.

De skäl, talaren på smålandsbänken åberopat, kunna väl ändå icke vara giltiga. Nog har han väl ändå gått bra långt, då han ville jemföra människorna med djuren.

Den omständigheten, att Sandberg var tillsyningsman i en kommun — som man här åberopat — kan väl ändå icke tillmätas så stor betydelse. Hade han varit tillsyningsman för kronans räkning, kunde deri hafva legat ett skäl för bifall till motionen. Men den omständigheten, att en person är tillsyningsman, tillsatt af kommunen, och kanske icke åtnjuter annan ersättning än dagtraktamente och någon betalning för att han för lösdriifvare till polismyndigheten och allmänna åklagaren, kan väl icke utgöra något skäl för att bifalla en sådan framställning som denna.

Talaren nämnde också om, att herr Sandberg haft så många barn. Det har visat sig af handlingarna, att under dessa 23 år 13 barn tillkommit, och det är ju dock bevis på, att personen i fråga varit ganska kraftig.

Då jag anser, att Riksdagen icke bör inslä på den väg, som här ifrågasatts och bevilja medel till ett dylikt ändamål, skall jag be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Jönsson i Mårarp: Icke vill jag direkt uppfordra juristerna att nu yttra sig i en principfråga sådan som denna, men jag hade dock tänkt mig att ifrån det hållet få höra några tankar uttalas om sjelfva principen.

Jag har hört många uttala den önskan, att det skulle finnas en lag om skadeersättning i dylika fall, men att vi icke fått en sådan beror på det förhållandet, att aldrig någon sådan fråga om skadeersättning som denna blifvit väckt i Riksdagen, men det har den nu blifvit genom dessa motioner.

Herr Sjö: Ja, hade jag varit med i statsutskottet, när denna fråga der behandlades, hade jag troligtvis yttrat mig till fördel för motionen. Men då jag det icke varit, enär jag vid det tillfället var upptagen af arbetet i särskilda utskottet n:o 1, torde det tillåtas mig

*Angående
skadestånd
åt förre
godsegaren
F. Sandberg.
(Forts.)*

Angående
skadestånd
åt förre
godseparen
F. Sandberg.
(Forts.)

att nu yttra några ord till förmån för den person, som lidit det öfvervåld, som motionären här framhållit.

Jag kan då icke annat än ge motionären rätt, då han säger i sin motion: »Min mening är alltså, att staten ej må återskänka en lifstidsfånge friheten, med mindre staten själf åtager sig att ersätta all skada, som den benådade genom brottsliga handlingar kan komma att tillfoga enskilda samhällsmedlemmar. Billigheten och rättvisan uti denna min uppfattning torde för en hvar vara uppenbar, och särskildt i nuvarande tid, då strömningar göra sig gällande i riktning att pålägga staten vårdnadspligt äfven efter bestraffningens fullbordan gent emot sådana brottslingar, som i fängelset ådagalagt synnerligen samhällsvådlig viljeriktning, torde den af mig uttalade åsigten kunna påräkna talrika och varma anhängare.»

Gifvetvis hade detta våld icke öfvergått godseparen Sandberg, om våldsverkaren suttit inburad, hvilket han egentligen skulle varit, enär hans dom lydte på lifstids straffarbete. Detta våld träffade Sandberg, under det han utöfvade den pligt, som honom ålåg i egenkap af tillsyningsman.

Nu fäster sig utskottet dervid, att detta öfvervåld skedde för en 23 eller 24 år sedan. Ja, det är nog riktigt. Men säkert är — det tror jag mig hafva bekant — att derest godseparen Sandberg sedermera icke kommit i det ekonomiska betryck, hvori han nu befinner sig, skulle han icke, på sätt nu skett, hafva gjort anspråk på ersättning för den skada han lidit. Han var vid den tiden, då våldet egde rum, och sedermera ända till senaste tiden i den goda ekonomiska ställning, att något sådant icke ifrågakommit, utan hade han helt säkert då försmatt några nådesmutor vare sig ifrån det ena eller andra hållet, allra helst från statens sida. Men de förhållanden, hvarunder han nu lever, äro, enligt hvad jag har mig bekant, sådana, att det skulle vara en god sak, om något nu komme att beviljas. Jag är mycket tveksam, om jag skall yrka någonting alls. Att vidhålla hvad motionären begärt, som nog är för högt, synes mig vara att sätta allt på sin spets. Han har nemligen föreslagit en ersättning en gång för alla af 10,000 kronor eller ock en årlig pension under hans återstående lifstid af 1,000 kronor. Till dessa siffror har man kommit med ledning af de tariffer, liförsäkringsbolagen använda.

Men jag anser, att det skulle vara en skyldig gärd af hänsyn till den skada, personen i fråga lidit, om staten eller Riksdagen ville bevilja honom en liten ersättning af t. ex. 1,000 kronor en gång för alla, och vågar jag för den skull anhålla, att kammaren måtte behjerta denna sak.

Jag medger visserligen, att detta är en s. k. principfråga och en ganska vådlig sådan; det gäller nemligen den principen, huruvida anslag i dylikt syfte skall beviljas på framställning af enskild motionär. Men då vi förut många gånger gjort undantag från principen att i något fall bevilja anslag, tror jag, att det icke är vådligare att nu göra det.

Det är därför jag tar mig friheten att yrka bifall till det förslag, jag nu framställt, att kammaren måtte som skadeersättning åt personen i fråga bevilja ett anslag en gång för alla af 1,000 kronor.

Herr Jönsson i Mårarp: Herr talman! Jag skall be att få återtaga mitt yrkande och instämma med herr Sjö.

Angående skadestånd åt förre godsegaren F. Sandberg.
(Forts.)

Häruti instämde herrar *Zetterstrand, Bengtsson* i Häradsköp, *Lundell, Sjöberg, Andersson* i Löfhult, *Danielsson* och *Centerwall*.

Öfverläggningen var slutad. I enlighet med de yrkanden, som nu kvarstodo, gaf herr talmannen propositioner, dels på bifall till utskottets hemställan och dels på afslag derå och bifall i stället till det af herr Sjö under öfverläggningen framställda förslag, och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Som votering likväl begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i 8:de punkten af förövarande utlåtande n:o 11, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å utskottets hemställan, bifallit det af herr Sjö under öfverläggningen framställda förslag. Omröstningen, i vanlig ordning företagen, utvisade 76 ja men 112 nej; och hade kammaren alltså fattat beslut i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Punkterna 9 och 10.

Biföllos.

Punkten 11.

Kongl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen medgifva, att länsmanen i Daga härad af Södermanlands län *Erik Adolf Näsström* måtte för sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension af 900 kronor, att utgå från och med månaden näst efter den, hvarunder han erhöle afsked.

Angående pension för länsmanen E. A. Näsström.

Utskottet hemställde, att Kongl. Maj:ts nu ifrågavarande framställning må vinna Riksdagens bifall.

I fråga härom anförde:

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! I denna punkt har Kongl. Maj:t föreslagit, att Riksdagen måtte bevilja en pension af

Angående
pension för
länsmannen
E. A. Næs-
ström.
(Forts.)

900 kronor om året till länsmannen i Daga härad, därför att han af sjukdom är förhindrad att sköta sin tienst. Utskottet har tillstyrkt Kongl. Maj:ts framställning och därför andragit skäl af tvåfaldig natur. För det första säger utskottet, att det icke kan vara skäligt, utan torde vara synnerligen olämpligt, att en länsmans tjenstebefattning uppehålles genom vikarie under alltför lång tid. Och det är icke annat, än hvad som bör sägas. Ty naturligtvis är det så, att en ordinarie tjensteinnehafvare bör bättre kunna sköta sin tienst än en extra ordinarie. Sedan kommer nu det andra skälet, som utskottet här anfört, och det är egentligen om *det*, som jag har velat yttra några ord. Utskottet säger, att den ifrågavarande personen skulle hafva rätt att från civilstatens pensionsinrättning erhålla afkortad pension med 450 kronor, men därför att reglementet för pensionsinrättningen i sin 11 § helt nyligen undergått en förändring, är det icke möjligt att tillstyrka en fyllnadspension af 450 kronor, alldestund personen i fråga icke kan erhålla något från pensionsinrättningen, i händelse han får en fyllnadspension. Jag vill visst icke bestrida, att utskottet i denna del har rätt, men då detta blir första gången, som en sådan principfråga afgöres här i kammaren, har jag velat åtminstone med några ord beröra denna sak.

Innan den af utskottet antydda förändringen af § 11 i reglementet för civilstatens pensionsinrättning skedde, lydde 11:te paragrafen sålunda: »Afgår någon ur tienst med åtnjutande af pension på rikets allmänna indragningsstat, ege ej rätt att af denna inrättning undfå pension.» Detta lägger således hinder i vägen för att en person, som är delegare i civilstatens pensionsinrättning, skall kunna få full pension på indragningsstaten och äfven från pensionsinrättningen. Och derom är ingenting annat än godt att säga. Emellertid ansågs denna bestämmelse icke vara alls tillfredsställande för kassan, och därför föreslogs af kassans revision eller styrelse år 1892, att ett tillägg skulle göras till nämnda reglemente af följande lydelse: »Sådan rätt hafve ej heller den, som eljest af statsmedel åtnjuter honom *författningsenligt* tillkommande pension.» Orsaken till den 1892 föreslagna förändringen var den, att poststaten, som äfven är delegare i civilstatens pensionsinrättning, hade en särskild förmån eller särskildt privilegium från denna kassa på det sätt, att för det första alla posttjenstemän, som vore delegare i civilstatens pensionsinrättning, fingo, när de tjenat fullt ut för att erhålla full pension af poststatens medel, först uppbära pension från civilstatens pensionsinrättning och fingo sedan sin fyllnadspension af poststatens medel. Denna enastående rätt, som posttjenstemännen hade i civilstatens pensionsinrättning, gjorde emellertid, att kassans ekonomiska ställning undergräfdes; och det var för att förekomma detta, som man önskade få ett sådant tillägg som det, jag nyss uppläste. Detta tillägg kunde dock Kongl. Maj:t icke godkänna, utan afslog det samma; och på den grund fortsatte posttjenstemännen att erhålla sin berättigade pension från civilstatens pensionsinrättning och fyllnadspension af postmedel. Då fans icke annan utväg, än att Kongl. Maj:t inkom till Riksdagen 1899 med den s. k. stora pensionslagen, deri Kongl. Maj:t i en särskild punkt föreslog, att posttjenstemännen icke

skulle få bibehålla den af mig nyss omnämnda rättigheten, utan att posttjenstemännen, då de tjenat ut och uppnått föreskrifna lefnadsår, skulle få full pension ifrån poststaten; och icke allenast detta, utan alla posttjenstemän, som derförut erhållit afsked och erhöllo sin pension från civilstatens pensionsinrättning, skulle i stället erhålla pension på postverkets stat. Riksdagen godkände icke detta förslag i dess helhet, men godkände detsamma så till vida, att de posttjenstemän, som efter 1890 erhållit afsked, skulle få full pension från postverket, men icke erhålla någon pension från civilstatens pensionsinrättning. Genom detta sparades en utgift för kassan af icke mindre än cirka 37,000 kronor om året.

Nu skulle man trott, att detta varit nog, men det lär visst icke varit förhållandet. Under hela den tid, som den af mig först upplästa 11:te paragrafen var i gällande kraft, eller från och med år 1888 till och med år 1900, så beviljade Riksdagen i åtskilliga fall — jag skall visst icke besvära kammaren med att uppräknat många af dessa fall, men jag skall ändå anföra några för att visa, att jag har rätt i min uppfattning — s. k. fyllnadspensioner. År 1888 beviljade Riksdagen till en landshöfding, som erhöll 2,400 kronor i pension från civilstatens pensionsinrättning, 3,600 kronor såsom fyllnadspension. År 1889 tilldelade Riksdagen en häradsskrifvare en fyllnadspension af 800 kronor, och hade denne 1,200 kronor i pension från pensionsinrättningen. År 1890 fick en landtmätare en fyllnadspension af 1,400 kronor till en pension af 600 kronor från civilstatens pensionsinrättning. Och senast 1896 erhöll en häradsskrifvare från Skaraborgs län en fyllnadspension af 1,100 kronor och pension från pensionsinrättningen af 900 kronor. Och detta senare fallet är så mycket mer märkligt, som denne häradsskrifvare hade obetalda pensionsavgifter till ett belopp af 728 kronor, hvilka han först måste inbetala, innan han kunde få den ifrågakvarande pensionen å 900 kronor.

Efter den förändring, som pensionsreglementet erhållit genom 1899 års förordning, lär det vara omöjligt för Riksdagen att kunna medgifva någon som helst fyllnadspension, ty 11 §, efter hvad jag sett efter i Svensk Författningssamling, der detta reglemente finnes infördt, lyder numera på följande sätt: »Afgår någon ur tienst med åtnjutande af pension eller annat underhåll på rikets allmänna indragningsstat eller eljest af statsmedel, ege ej rätt att af Civilstatens pensionsinrättning undfå eller uppbära pension eller underhåll». Så lyder paragrafen nu. På den grund och efter den uppfattning jag har, skulle statsutskottet icke nu hafva gjort annat än förklara, att då det icke är möjligt, att tjenstemannen i fråga kan erhålla någon pension från civilstatens pensionsinrättning, i händelse han skulle tillerkännas pension å allmänna indragningsstaten, så afslås framställningen. Jag för min del kan ej se annat, än att genom denna förändring i pensionsreglementet, som skedde förra riksdagen, så äro de tjenstemän, som icke förmått intjena de föreskrifna tjenståren eller uppnått den föreskrifna lefnadsåldern, i sämre ställning än förut. De hafva nemligen nu kommit i den ogynnsamma ställning, att det är alldeles omöjligt för dem att erhålla ett enda öre från staten, i

*Angående
pension för
länsmanen
E. A. Næs-
ström.*

(Forts.)

Angående
pension för
länsman
E. A. Næs-
ström.
(Forts.)

händelse de icke vilja afsäga sig rätten att erhålla intjenad pension från den pensionsinrättning, till hvilken de erlagt afgifter. Jag för min del kan icke se annat, än att denna förändring är till skada för tjänstemännen och äfven kommer att förorsaka statsverket betydande utgifter, såvida man icke skall slå döföret till, då det gäller en sådan tjänsteman, som icke har möjlighet att erhålla pension från allmänna indragningsstaten. Det är därför, som jag icke kan vara med om att tillstyrka den nu af utskottet tillstyrkta pensionen till den ifrågavarande länsmanen, utan anser, att Riksdagen bör afslå den för länsmanen begärda pensionen, intill dess 11:te paragrafen i pensionsreglementet blifver förändradt i så måtto, att Riksdagen får rätt att tillerkänna en tjänsteman åtminstone någon ersättning af statsmedel utöfver hvad han erhåller från civilstatens pensionsinrättning.

Jag har ett nästan analogt fall med det ifrågavarande att här andraga. För några år tillbaka ingick Kongl. Maj:t till Riksdagen med begäran om pension eller gratifikation, eller hvad det kallades, för ett stort antal jernvägstjenstemän, och Riksdagen tillstyrkte den kongl. propositionen nästan i dess helhet, men fästade dervid det vilkor, att för den händelse desse tjänstemän komme att upptagas i statens tjänst eller statens arbete och der intjena medel, motsvarande pensionen, måste de afstå från denna pension eller gratifikation. Detta vilkor, som då ansågs billigt och rätt, kunde icke länge hålla streck, utan snart derefter kom Kongl. Maj:t och begärde förändring i detta — jag tror det var året derpå — och fick också Riksdagens godkännande å detta förslag. För min del anser jag, att någon utväg att erhålla rättelse i detta fall icke lär finnas annat än genom att afslå den nu begärda pensionen, till dess en sådan framställning kommit att godkännas, att tjänstemän måtte hafva rätt att i hvarje fall erhålla den pension, de intjenat från civilstatens pensionsinrättning.

Det är alldeles på samma sätt vid en annan punkt i detta betänkande, nemligen n:o 28, der det är fråga om en kommissionslandtmätare, som begärt en fyllnadspension för sig. Konungens befallningshafvande och han sjelf lefde i den föreställningen, att han skulle få 600 kronor från civilstatens pensionsinrättning, därför begärdes af statsmedel endast ett mindre belopp. Då frågan emellertid pröfvades, befans det, att det var omöjligt, att han kunde få något från civilstatens pensionsinrättning, i fall det begärdes något från allmänna indragningsstaten. Och därför finnes det ingen annan råd än att antingen vara belåten med det lilla från civilstatens pensionsinrättning eller också att Riksdagen anslår ett större belopp utaf statsmedel.

Jag tycker detta sätt icke är till förmån för sådana tjänstemän, som icke orkat tjena ut den bestämda tjänstetiden, och jag har därför trott, att en rättelse bör komma till stand. Någon säkrare och bättre väg till att erhålla en sådan torde icke finnas än att yrka afslag såväl å Kongl. Maj:ts som utskottets hemställan.

Herr Petersson i Påboda: Herr talman, mina herrar! Såvidt jag kunnat finna af den ärade talarens på skaraborgsbänken anfö-

rande, så ansåg han icke de skäl, som såväl Kongl. Maj:t som statsutskottet anfört för beviljande af pension åt den ifrågavarande länsmannen, i och för sig underhålliga, utan tvärtom att enligt de grunder, efter hvilka man i dylika fall plägade handla, borde denne man hafva pension, men anledningen till, att han yrkade afslag på framställningen, var den, att det hade skett en förändring i reglementet för civilstatens pensionsinrättning, hvilken ändring omöjliggjorde ett samarbete i dylika fall som detta mellan pensionsinrättningen och staten.

Jag delar till fullo hans åsigt om det olämpliga — åtminstone från Riksdagens synpunkt — uti denna reglementsförändring, men att vi nu på grund af detta skola afslå denna framställning och eu annan, som förekommer längre fram, rörande en kommissionslandtmätare, hvarigenom sålunda ifrågavarande personer skulle blifva lidande just i följd af detta förhållande med civilstatens pensionsinrättning, kan jag för min del icke inse. Faktum är, att denne länsman är sjuk och att han är oduglig att tienstgöra. Han har varit det sedan 1893, och Konungens befallningshafvande framhåller just det olämpliga uti att under lång tid uppehålla en sådan tienst som en länsmans, hvilken har åtskilligt med befolkningen på orten att göra, på förordnande.

Det förekom ett dylikt fall år 1896. Då var en länsman på annat håll sjuk och hade varit det ungefär lika lång tid som denne. Det gjordes framställning till Riksdagen om pension åt honom, och han fick sådan. Men då var reglementet för civilstatens pensionsinrättning ännu icke sådant, att det lade hinder i vägen för samarbete, utan han fick en del af sin pension utaf staten och en del från civilstatens pensionsinrättning, 800 kronor af staten och 400 kronor från pensionsinrättningen.

Jag kan för min del icke inse, hvarför man nu på nämnda grund skulle afslå den kongl. propositionen och utskottets hemställan. Vill man hafva ändring i omförmälda reglemente, torde det väl vara nödvändigt att söka få en sådan till stånd på annan väg, så att icke tienstmän, som äro i behof af den lilla pension, de kunna få, skola blifva lidande — det gäller i synnerhet det fall, som vi träffa längre fram rörande kommissionslandtmätaren.

Om framställningen afslås, blir följdén blott den, att länsmannen sitter qvar, ty tienstén kan icke fräntagas honom under den tid, som ytterligare återstår, till dess han får pensionsrätt. Nu är det väl sant, att det icke sker någon riksolycka derigenom, men man bör väl i allmänhet icke frångå de grunder och den praxis, efter hvilka man i dylika fall förut handlat. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Widén: Jag skulle, herr talman, kunna inskränka mig till att instämma med den siste talaren, men det är en sida af denna sak, som jag skall bedja att något närmare få framhålla för kammarén, och det är den orts intressen, der denne länsman är stationerad. Han har, såsom af betänkandet synes, varit tienstledig sedan den 1 oktober 1893. Sedan dess har tienstén alltså fått lof att uppehållas på förordnande, och som inkomsten af tienstén måst fördelas mellan

*Angående
pension för
länsmannen
E. A. Nes-
ström.
(Forts.)*

Angående
pension för
länsman
E. A. Næs-
ström.
(Forts.)

den ordinarie länsman och vikarien, har mycket litet fallit på vikariens lott. Detta har gjort, att vikarie oupphörligt måst ombytas, och det har icke kunnat undgås, att ortens befolkning derpå synnerligen mycket lidit, likasom tjensten äfven lidit. Eftersynen om särskildt maltdrycks- och bränvinsförsäljningsförordningarna har just inom detta distrikt visat sig vara ganska litet effektiv, och detta har berott derpå, att man endast haft vikarier, som icke fått tid och tillfälle att sätta sig in i förhållandena; det har icke blifvit någon konsekvens i tillsynen i detta afseende. Äfven i fråga om en hel del andra författningar har eftersynen blifvit slapp.

Jag anser sålunda, att det är för orten af synnerligen stort behof, att det blir en ny ordinarie länsman. Men om det nu blir afslag på utskottets hemställan, får väl den nuvarande länsman lof att vara kvar, till dess han en gång kan få sin pension, hvilket dröjer hela 8 år. Det synes mig fullkomligt riktigt att låta orten och, i viss mån, äfven den ifrågavarande tjenstemannen blifva lidande för ett förhållande, som de icke haft i ringaste mån att göra med, nemligen den af den första talaren omnämnda förändringen i reglementet för civilstatens pensionsinrättning.

Under framhållande af detta får jag, herr talman, yrka bifall till utskottets hemställan.

Med herr Widén instämde herr *Lindblad*.

Öfverläggningen var slutad. Efter af herr talmannen framställda propositioner biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten 12.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 13.

Angående
pension åt
landskansli-
sten F.
Kjerrman.

Uti en till Riksdagen den 22 februari 1901 aflämnad proposition hade Kongl. Maj:t föreslagit Riksdagen medgifva, att landskanslisten i Stockholms län *Ferdinand Kjerrman* måtte för sin återstående listtid å allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension af 1,000 kronor, att utgå från och med månaden näst efter den, hvarunder han erhöle afsked.

Utskottet hemställde, att Kongl. Maj:ts nu förevarande framställning icke må vinna Riksdagens bifall.

Vid punkten fans fogad reservation af herrar *H. P. P. Tamm*, friherre *J. T. Gripenstedt*, *I. Wijk*, *A. G. L. Billing*, *F. E. Petersson*, *P. O. L. Klingspor*, *E. Fränckel*, *G. D. R. Tornerhjelm*, *Th. Nyström*, *L. Grundberg*, *C. von Friesen* och *C. J. G. Swartz*, hvilka ansett, att Kongl. Maj:ts nu förevarande framställning må af Riksdagen bifallas.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde

Herr Pettersson i Österhaninge: Såsom af handlingarna framgår, har den person, som här är i fråga, för 5 år tillbaka träffats af ett slaganfall, som för all framtid gjordt honom oduglig att bestrida sin tjänst. Tjensten har under dessa gångna 5 år uppehållits af en vikarie, som därför åtnjutit de med tjänstebefattningen förenade tjänstgöringspenningar eller 500 kronor, hvaremot den ordinarie innehavaren fått behålla lönen, hvilken tillsammans med ålderstillägget utgör 1,000 kronor.

Nu begär Kongl. Maj:t, att detta belopp, 1,000 kronor, måtte tillkomna honom efter afskedstagandet i form af pension. Utskottet, som yrkar afslag på denna Kongl. Maj:ts framställning, har grundat detta på ett yttrande, som Konungens befallningshafvande i förbigående anför, eller att det för Kjerrman sjelf skulle vara likgiltigt, om han finge de 1,000 kronorna såsom lön eller såsom pension, och detta kan ju vara sant. Saken har emellertid äfven en annan sida, hvarpå Konungens befallningshafvande lagt hufvudvigten, men hvilken utskottet icke velat tillerkänna vitsord, nemligen obilligheten mot den person, som under denna tid af välvilja för den sjuke mannen och mot ett arfvode af 500 kronor, hvilket är alltför ringa i förhållande till de göromål, som äro förenade med tjensten, uppehållit densamma, och hvilken härigenom skulle gå miste om den befordran, som han tänkt sig skola komma på hans lott. Vidare har utskottet ej heller velat tillerkänna vitsord åt hvad Konungens befallningshafvande yttrat angående svårigheten att få platsen besatt, då man icke kan tänka sig, att denne person fortfarande skulle vilja på nämnda vilkor åtaga sig vikariatet. Då det emellertid synes mig, som om Konungens befallningshafvande bäst är i tillfälle att bedöma detta, och då inom Stockholms län, särskildt på landskansliet, göromålen äro många och vidtöfattande, tillåter jag mig att yrka afslag på utskottets hemställan och bifall till den vid punkten fogade reservationen, hvilket är desamma som bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Häruti instämde herrar *Pettersson* i Södertelje, *Lundin* och *Åkerlund*.

Herr Petersson i Paboda: Ja, mina herrar, det är ju nog så, att det för den ifrågavarande personen, Kjerrman, är temligen likgiltigt, om han får den begärda pensionen eller icke, ty han är i alla fall i sin goda rätt att uppbära sin lön. Då skulle endast det förhållandet, att det vore förenadt med svårigheter att upprätthålla tjensten genom vikarie, motivera bifall till denna proposition. För min del tror jag icke, att några svårigheter i detta fall förefinnas. Jag tror icke, att det är så ondt precis om unge män, som vilja slå in på den banan. Den siste talaren anförde, att den person, som på sista tiden skött tjensten, gjort detta af välvilja mot den sjuke mannen. Jag vet icke, i hvilket förhållande dessa båda herrar stå till hvarandra, men jag tror knappast, att han af ett sådant motiv skött platsen, utan att han i stället gjort det för att vinna meriter och komma fram på tjänste-

*Angående
pension åt
landskansli-
sten F.
Kjerrman.
(Forts)*

mannabanan. Det är nog så i allmänhet, att man rätt länge får gå och tjena, innan man kan blifva befordrad. Allting har sin tid, och man måste lära att krypa, innan man kan gå. Här kan man ej heller anföra det skäl, som anfördes rörande den nyss omtalade länsmanen, nemligen att man har en orts befolkning att göra med, för hvilken det skulle vara svårt att vara utan en ordinarie tjensteinnehafvare.

På grund af de skäl utskottet anført och hvad jag nu yttrat tillåter jag mig att yrka bifall till utskottets förslag, och jag tror, att Riksdagen, om den följer detta, handlar konsekvent och i enlighet med hvad den plägar handla i frågor sådana som denna.

Statsrådet och chefen för civildepartementet herr von Krusenstjerna: I olikhet med den föregående talaren ber jag åter att få yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag. Säsom den föregående talaren fullkomligt riktigt erinrade, är frågans utgång alldeles likgiltig för Kjerrman, för hvilken pension nu begäres. Han har 1,000 kronor, och mera kan han ej få. 1,000 kronor har han, vare sig han står kvar eller får pension. Men härvid är i stället att synnerligen beakta den omständighet, som framhölls i diskussionen om elfte punkten af detta betänkande och hvars vikt då erkändes af den siste talaren, statsutskottets försvarare, att det nemligen ej är lämpligt, att en tjänst år efter år uppehålls af vikarier, utan att man bör sträfva efter att tjensten skötes af ordinarie innehafvare.

Nu är det flera år, som Kjerrman ej kunnat sköta tjensten, och detta förhållande skall, om pensionen nu ej beviljas, komma att räcka, tills Kjerrman blir pensionsmessig, eller åtta år till, om han lefver så länge. Konungens befallningshafvande har vitsordat, att det möter svårighet att få tjensten uppehållen af vikarie, då denne endast har rätt att åtnjuta 500 kronor. Sannerligen får icke en sådan vikarie lära sig att krypa, om han skall lefva på 500 kronor. Han behöfver verkligan mera för att kunna existera i Stockholm under här rådande lefnadsförhållanden. Det är på denna grund, som jag anser goda skäl föreligga för Kongl. Maj:ts framställning, hvarför jag ännu en gång ber att få yrka bifall till densamma.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad samt herr talman till proposition upptagit de framställda yrkandena, afslog kammarerna utskottets hemställan och biföll Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Punkten 14.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 15.

Uti en inom Riksdagens Andra Kammare väckt motion, n:o 58, hade herr *Th. Nordström* i Stockholm föreslagit, att Riksdagen ville åt yrkesinspektören *Gustaf Uhr* bevilja en pension att, under Uhrs återstående lifstid, med ett årligt belopp af 2,000 kronor utgå på allmän

indragningsstat från och med månaden efter den, hvarunder Uhr blefve från yrkesinspektörsbefattningen entledigad.

Utskottet hemställde,

att Riksdagen, med bifall till herr Nordströms förevarande motion, måtte åt yrkesinspektören Gustaf Uhr bevilja en pension att, under Uhrs återstående lifstid, med ett årligt belopp af 1,500 kronor utgå från allmänna indragningsstaten från och med månaden efter den, hvarunder Uhr varder från yrkesinspektörsbefattningen entledigad.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, yttrade

Herr Odqvist: Det förekommer i den föredragna punkten en misskrifning, som jag ber att få rätta. Såsom herrarne finna, har i motionen föreslagits, att åt herr Uhr skulle beviljas en pension af 2,000 kronor. Statsutskottet har nedsatt detta belopp till 1,500 kronor. Emellertid har utskottets kläm råkat få den lydelsen, att utskottet hemställer, »att Riksdagen, med bifall till herr Nordströms förevarande motion» et cetera. Jag ber att få föreslå, att orden »med bifall till» måtte ändras till »med anledning af».

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls med den af herr Odqvist föreslagna ändring deri.

Punkten 16.

Kongl. Maj:ts hade föreslagit Riksdagen, att notarien hos domkapitlet i Upsala *Erik Rudolf Henschen* måtte från och med månaden näst efter den, i hvilken afsked från konsistorienotariebefattningen blefve honom beviljad, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension till belopp af 4,000 kronor.

Angående pension åt konsistorienotarien E. R. Henschen.

Utskottet hemställde,

att Riksdagen må på det sätt bifalla Kongl. Maj:ts nu ifrågavarande framställning, att Riksdagen medgifver, att notarien hos domkapitlet i Upsala *Erik Rudolf Henschen* må från och med månaden näst efter den, i hvilken afsked från konsistorienotariebefattningen varder honom beviljad, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension till belopp af 3,000 kronor.

Vid punkten fans fogad reservation af herrar *Pehrson* i Törneryd, *Boström*, *Larsson* i Mörtlösa, *Göransson*, *Ivar Månsson*, *Persson* i Tällberg, *Erickson* i Bjersby, *Svensson* i Olseröd, *Petersson* i Påboda, *Anderson* i Hasselbol, *Andersson* i Himmelsby och *Odqvist*, hvilka hemställt, att Kongl. Maj:ts föreliggande förslag icke må af Riksdagen bifallas.

Angående
pension åt
konsistorienota-
riaren E. E.
Henschen.
(Forts.)

Utskottets hemställan upplästes, hvarefter ordet lemnades till:

Herr Petersson i Påboda, som anförde: Herr talman, mina herrar! Säsom kammaren behagade finna, är vid denna punkt fogad en af tolf ledamöter i statsutskottet från denna kammare afgifven reservation, i hvilken hemställes, att Kongl. Maj:ts föreliggande förslag icke må af Riksdagen bifallas.

Det är allom bekant, att det icke är första gången denna fråga ligger på Riksdagens bord. Redan år 1894 var den före, och sedan förslaget att bevilja konsistorienotariaren Henschen pension då afstyrkts af statsutskottet, blef förslaget af Riksdagen afslaget i gemensam votering med 217 röster mot 134. Frågan förekom andra gången 1896, och förslaget afstyrktes äfven då af statsutskottet samt afslogs af Riksdagen med 227 röster mot 138, alltså med ännu större majoritet än första gången.

Statsutskottet anförde år 1894 såsom skäl för sitt afstyrkande, att Henschens tjensteinkomst till största delen utgjordes af sportler och uppboordsprovisioner samt således endast till en mindre del utginge från statsverket, hvarjemte utskottet annärkte, att hans inkomster syntes hafva varit tillräckliga att dermed jemväl bereda honom försörjning å alderdomen, om han skulle önska att vid framskriden ålder afgå från tjensten. Dessa af statsutskottet anförda skäl måste väl antagas hafva förestafvat Riksdagens med så öfverväldigande majoritet fattade beslut att afslå den då gjorda framställningen.

Nu hafva reservanterna anført, att sedan dess icke några skäl tillkommit, som böra föranleda Riksdagen att fatta ett annat beslut. Visserligen har konsistorienotariaren Henschen numera bliiuit fem år äldre, men den vanliga pensionsåldern innehade han redan då frågan förra gången förevar, så att hans ålder läser icke nu innebära anledning att bevilja honom pension. Det anføres i statsverkspropositionen, att Henschen fått godt vitsord af tre erkebiskopar för utmärkt tjenstgöring, och han har numera fått upplefva ännu ett ombyte af erkebiskop, men att detta skulle kunna föranleda Riksdagen att fatta ett annat beslut, förstår jag ej.

Herr talman, jag tillåter mig yrka bifall till den vid denna punkt fogade reservationen.

Herr *Anderson* i Hasselbo instämde häruti.

Herr von Schéele: Herr talman! Jag undrar, om man har tillräckligt behjertat skiljaktigheten uti konsistorienotariernas ställning i jemförelse med de allra flesta andra svenske tjenstemäns. Det är nemligen så, att en tjensteman öfver hufvud i Sverige har det väl stäldt, emedan, om han blir sjuk, endast en ringa del af hans lön går till vikarien, och han får behålla resten sjelf, och när han uppnått en viss bestämd ålder, erhåller han en efter hans tjenstemannaställning afpassad pension. Så är emellertid ej förhållandet med konsistorienotarierna. En konsistorienotarie, han må hafva så stor eller liten lön som helst, är skyldig att, om han råkar bliuva sjuk, sjelf draga försorg om tjenstens uppehållande, och när han tjenat ut, huru berömlig hans

verksamhet i statens tjänst än må hafva varit, saknar han all pensionsrätt. Detta kan föra till de mest vidunderliga resultat.

Uti det stift, hvars chef jag har äran vara, är konsistorienotarien så ringa aflönad, att han, som har en stor familj, måste älägga sig de yttersta försäkelser för att kunna på ett hederligt sätt draga sig fram. Allt ifrån den 17 februari 1864 har åt honom för hvarje år af Kongl. Maj:t i nåder beviljats ett lönebidrag af statsmedel, uppgående till 538 kronor, med uttryckligt tillkännagifvande, att detta skedde »för lörens höjande till 2,000 kronor»; och detta, oaktadt konsistorienotariernas löner enligt Kongl. Maj:ts nådiga bref till domkapitlen i riket af den 11 december 1863 »antagits icke kunna utgöra mindre än 3,000 kronor årligen». Slutligen kom han till den punkten, att han uppnådde sextiofem års ålder; hans helsa var fullständigt undergräfd, och för att uppehålla tjänsten erfordrades minst 2,000 kronor. Domkapitlet gick då in till Kongl. Maj:t och framställde detta ytterst behjertansvärda förhållande. Jag har mig bekant, att det måtte hafva mött stora svårigheter för regeringen att bereda ett anslag på 1,500 kronor för att möjliggöra, att denne man skulle behöfva af sin lön afstå endast 500 kronor, för att nödigt arfvode till vikarien skulle erhållas. Hade detta icke skett, så ser jag ingen annan möjlighet för den högt förtjente mannen än att antingen falla den allmänna fattigvården till last eller ock varda hänvisad till erkänsamma vänners underhåll, något, som på den i ekonomiskt afseende anspråkslösa orten hade ställt sig ganska svårt. Detta visar emellertid, hvarthän det för en mycket aktningvärd person i en sådan ställning kan komma.

Någon torde häremot göra gällande en kongl. resolution på Vexjö besvär af den 5 december 1734, hvori föreskrifves, att »som notarien har en mödosam och trägen beställning, och dervid en ringa lön njuter, så finner Kongl. Maj:t för godt, att konsistorium vid gifvet tillfälle låter sig värda om hans befordran till någon bättre lägenhet i stiftet; hafvandes konsistorium för öfrigt, när notariesysslan besättes, att dertill antaga skickliga personer, så att de, utan att allt för länge vid samma beställning uppvakta, måge till befordran finnas förtjenta». Men härvid ber jag få erinra, först att en person kan vara en mycket duglig konsistorienotarie, men på grund af svår obotlig halskatarr omöjliggen duga till tjänstgörande prest, såsom fallet är med den sistnämnde, och för det andra, att konsistorienotarien alldeles icke behöfver vara prest, hvilket i afseende på den nu ifrågavarande är händelsen.

Det synes verkligen vara skäl för Riksdagen att se till, att så svåra missförhållanden blifva snarast möjligt afhjelpa. Jag vet mycket väl, att förslag flera gånger af regeringen framlagts för att i det hela på ett mer tidsenligt sätt ordna domkapitelsinstitutionen och i sammanhang dermed konsistorienotariernas löne- och pensionsförhållanden. Men de framställningar, som gjorts, hafva icke vunnit Riksdagens och kyrkomötets bifall, och så hafva dessa tjänstemän, hvilka icke på minsta vis varit skuld till dröjsmålet, blifvit de, som fått deraf på det allra hårdaste lida. Jag hemställer därför, om det icke vore lämpligt att återupptaga och fullfölja en tidigare praxis i detta hänseende, på hvilken utskottet här återoppar sig, intill dess den tidpunkt kan komma — och för min del önskar och hoppas jag, att den måtte snart

*Angående
pension åt
konsistorieno-
tarien E. R.
Henschen.
(Forts.)*

komma — då förhållandena i fråga kunna blifva i deras helhet på ett tillfredsställande sätt ordnade. Jag yrkar således bifall till utskottets hemställan.

Angående
pension åt
konsistorieno-
tarien E. R.
Henschen.

(Forts.)

Herr Pehrson i Törneryd: Herr talman! Utaf den näst föregående talaren nämndes, att konsistorienotarierna äro förpligtade att afstå en del af sin inkomst, och jag vill ej förneka, att så i ett visst fall är förhållandet. Men detta yttrande gaf mig anledning att tänka på, med hvilken beredvillighet vissa konsistorienotarier afstå något. Jag kom nemligen att erinra mig den insamling, som gjordes i ett visst stift efter det fransk-tyska krigets afslutande till förmån för dem, som sårats i kriget. Konsistorienotarien der, som har en så stor lön, kunde dock ej afstå från att taga provision på den kollekt, som inflöt för dessa sårade! Jag tror således ej, att konsistorienotarierna afstå från något mera, än de veta sig vara väl tvungna till.

Samme talare nämnde, att han ansåge, att det ej vore Riksdagen värdigt, om Riksdagen ej ville afhjelpa det af honom förmenta missförhållandet beträffande den konsistorienotarie, som nu är i fråga. Men jag vill till denne talare ställa den frågan, om han anser det vara Riksdagen värdigare, att, sedan den pröfvat den föreliggande frågan två gånger förut och icke funnit anledning att bifalla den gjorda framställningen, den nu skulle gå ifrån dessa sina båda föregående beslut, trots att icke några nya skäl tillkommit. Det förefaller mig, som om åtminstone denna kammare skulle, just för att behålla den åsigt, som kammaren tidigare uttalat, hålla fast vid det beslut, som Riksdagen har fattat vid de två föregående tillfällena, nemligen åren 1894 och 1896. Det synes mig, som om den borde göra detta, så mycket hellre som konsistorienotariernas aflöning, såsom redan blifvit anfördt, endast till en mindre del utgår af statsmedel och till den hufvudsakligaste delen består af sportler och uppborädsprovisioner. Det vore ganska betänkligt, det må man väl ändock medgifva, att sportler och provisioner skulle vara grundläggande för statspension. Jag tycker, att, om ej annat, åtminstone detta skäl skulle föranleda kammaren att ej bifalla Kongl. Maj:ts framställning.

Men jag betonar ännu en gång, att kammaren förut två gånger varit i tillfälle att på samma grunder, som nu föreligga, pröfva frågan och då icke funnit skäl bifalla framställningen. Skulle kammaren ändock nu bifalla densamma, så tror jag icke, att kammaren derigenom, såsom talaren på godtlandsbänken sade, hallit på sin värdighet. I anslutning till hvad nu i korthet anförts, får jag anhålla om afslag å statsutskottets hemställan i denna punkt.

Herr Centerwall: Den föregående högt ärade talaren hade tre skäl, som hufvudsakligen bestämt hans åsigt, som tagit sig uttryck dels i hans votum inom statsutskottet, dels i hans yrkande här.

Det första skälet var, såvidt jag rätt fattade honom, att konsistorienotarierna icke skulle vara värda så mycket välvilja, ty en dylik i Lund hade oaktadt sina höga inkomster icke ansett under sin värdighet att taga provision på en insamling för ett välgörande ända-

mål. Men om detta händt i Lund, förstår jag icke, hvarför konsistorienotarien i Upsala skall straffas därför.

Den ärade talaren sade vidare, att kammaren icke skulle handla i enlighet med sin värdighet, om den, efter att två gånger hafva afslagit nu ifrågavarande begäran, tredje gången bifölle densamma. För min del kan jag icke se, att man, om man två gånger varit obillig, skulle förlora sin värdighet, därför att man tredje gången följde billighetens röst.

Den ärade talaren anförde vidare som hufvudskäl det farliga prejudikat, som skulle uppstå derigenom, att man gifve pension åt en tjänsteman, hvars hufvudsakliga inkomster utgjordes af sportler. Jag medgifver gerna, att deri kan ligga en formelt i viss mån berättigad invändning. Men är det dessa tjänstemäns fel, att deras aflöning är så illa ordnad? Äro de icke statens tjänstemän? Förvalta de icke ett viktigt embete, dessa chefer för stiftsstyrelsernas kansli? Är det deras fel, att Riksdagen icke kunnat komma till ett beslut angående stiftsstyrelsernas ordnande, i hvilket fall de skulle hafva varit pensionsberättigade?

Den högt ärade talaren sade, att ingenting tillkommit, sedan frågan senast var före här i kammaren. Jo, det har tillkommit någonting, nemligen att ifrågavarande tjänsteman blifvit åtskilligt äldre; och det skulle vara i flera fall särdeles olägligt att vid hans höga ålder beröfva honom pension. Och så en annan sak: pensionstagan-det skulle icke komma att vara så länge, då personen i fråga är 78 år gammal. Han har tjenat 53 år. Jag har nöjet att hafva haft beröring med honom i 26 år. Och jag må vitsorda, till den kraft och verkan det hafva kan, att en skickligare, dugligare, mera nitisk tjänsteman får man leta efter. Detta är nu kanske icke något formellt skäl; men på de skäl, jag förut anført, anhåller jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr von Schéele: Herr talman, mina herrar! På den direkta fråga, som till mig framstälts, tillåter jag mig vördsamt svara, att jag är verkligen så man om denna kammares värdighet, att jag trotsar någon att i det hänseendet öfverträffa mig. Skulle sålunda verkligen någonting i den vägen härvidlag vara i fara, skulle jag obetingadt anse, att den enskildes intresse finge vika; men jag tror icke, att så är händelsen.

Jag ber att få fästa uppmärksamheten på, att situationen verkligen är ändrad äfven uti ett annat afscende än det, som blifvit af den näst föregående talaren påvisadt. Ty ingen lär väl tveka om hvad som var den egentliga grunden till det afslag, som framställningen om konsistorienotarien Henschens pensionering förut rönt, nemligen hoppet om att man snart skulle kunna få hela denna sak på ett tillfredsställande sätt ordnad, således pensionsfrågan i samband med en fullständig löneroglering för domkapitlens tjänstemän löst. När nu emellertid denna förhoppning en lang följd af år, hvarunder mannen i fråga betydligt äldrats, blifvit sviken, och man knappast ser någon nära liggande punkt, vid hvilken man finge fästa ett dylikt hopp, synes mig fast mer kammarens värdighet fordra, att kammaren

Angående
pension åt
konsistorieno-
tarien E. R.
Henschen.
(Forts.)

*Angående
pension åt
konsistorienotari-
en E. R.
Henschen.
(Forts.)*

frånträder hvad som väsentligen varit byggt på en förutsättning, hvilken icke gått i uppfyllelse.

Om den föregående talaren har aflagt ett vittnesbörd om konsistorienotariens Henschens verksamhet, hvilket icke kunde hafva den öfverordnades befohgenhet, så har jag deremot både rättighet och pligt att, såsom den der under en lång följd af år varit medlem af det domkapitel, under hvilket han tjenar, inför kammaren på det fullaste instämman i det af sagde ärade talare om honom afgifna vittnesbörd; och det skulle väl ändå vara märkligt, om Riksdagen skulle låta personer, som icke blott på ett otadligt, utan rent af berömligt sätt tjenat vid en statsinstitution, hvilket ju ingen nekar, att ett svenskt domkapitel är, råka i ett läge, som icke blott för dem sjelfva kan vara i hög grad tryckande, utan jemväl för staten sjelf är ned-sättande.

Herr talman! Jag fortfar att vördsamt yrka bifall till hvad utskottet föreslagit.

Herr Boëthius: Det har sagts, att ingenting tillkommit, sedan denna fråga sist var före. Men det har dock tillkommit, att mannen i fråga blifvit 77 år gammal. Nu frågar jag eder, mina herrar: hur skall man bära sig åt, i fall en person, som har en sådan tjänst, blir alldeles orkeslös? Skall det icke ses till, att tjänsten blir skött? Om han står kvar och har en medhjelpare, så har han dock ansvar för tjänsten. Men huru kunna fylla detta ansvar, om han af ålderdom blir alldeles oförmögen att kunna deltaga i de till tjänsten hörande ärendenas behandling?

Vidare har man sagt: personen i fråga får sin aflöning genom sportler, och därför har staten ingen skyldighet att gifva honom pension. Men det är en annan principfråga, som här bör beaktas, nemligen denna: är detta en tjänst, som staten behöfver? Om den är af nöden för fyllandet af ett statsändamål, då hör det icke hit, på hvad sätt innehafvaren fått sin lön. Tvärt om skulle man kunna säga, att om staten har fått en sin funktion fylld utan att behöfva betala lön därför, vore det så mycket mer rättvist och billigt, att staten åtminstone gifve denna tjänsts innehafvare en pension, sådan som andra tjänstemän hafva rätt att få.

Slutligen anför 1894 års utskott ett skäl, som jag anser mig böra upptaga, eftersom den förste talaren åberopade sig på dess utlåtande, nemligen att konsistorienotariens Henschen har haft så stora inkomster, att han kunnat väl sörja för sin ålderdom. Men jag frågar: är det billigt att endast på denna tjänst ställa det krafvet? Det finnes många andra tjänster i vårt land, hvilkas innehafvare hafva större inkomster än konsistorienotarierna, och ändock få de pension. Med afseende på dem uppställles icke den nämnda fordran. Är det då rättvist att uppställa den med afseende blott på konsistorienotarierna?

För min del anhåller jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Chefen för ecklesiastikdepartementet herr statsrådet Claëson: Herr talman, mina herrar! Af de båda talare, hvilka yrkat afslag å

utskottets hemställan, har bland annat såsom skäl derfor gjorts gällande, att konsistorienotariernas lön hufvudsakligen utgöres af sportler. Ja, det är en sanning. Deras aflöning sammanplockas, om jag får begagna det uttrycket, från många olika håll. Det finnes ett gammalt anslag: ersättning för indragen kronotonde, som utgår till dem. Konsistorienotarien i Upsala har deraf, om jag ej minnes orätt, något öfver 900 kronor. Vidare har han inkomst af lösen för expeditioner, fullmagter och dylikt. Villigt erkännes nu, att detta aflöningsätt är synnerligen otidsenligt, och statsutskottet har erkänt det vid behandlingen af en motion i fjol, och om jag ej missminner mig, vann det utskottsbetänkandet Riksdagens bifall. Men den omständigheten, att aflöningen för konsistorienotarierna är så illa ordnad, bör väl ändå icke vara ett skäl för att icke bevilja pension åt en gammal, i tjensten utarbetad man, såsom här är fallet, och gifva honom pension till ett skäligt belopp. Konsistorienotarien Henschen fyller i år 78 år. Han har tjenat dels vid allmänna läroverket i Upsala, dels vid Upsala domkapitel i något öfver 53 år. Enligt läkarebetyg är han sjuk och har beträffande sin långa tjenstgöring fått de allra bästa vitsord för skicklighet, nit och pligttrohet. Det synes mig då, som skulle det vara med rättvisa och billighet öfverensstämmande, om äfven denna kammare, liksom den första, behagade gifva ett erkännande åt denne pligttrogne mans arbete genom att bevilja den af utskottet föreslagna pensionen. Jag ber att få försäkra kammaren, att den gamle konsistorienotarien är ett sådant erkännande mycket väl värd.

Angående pension åt konsistorienotarien E. R. Henschen.

(Forts.)

Herr Andersson i Himmelsby: Här har under diskussionen fäls sådana yttranden, som att det skulle vara orätt att i denna fråga hafva en annan uppfattning än utskottet. Nu hafva reservanterna haft en annan uppfattning, och jag tror, att det finnes goda skäl för den.

Den person, hvarom här är fråga, har tillträdt sin tjenst fullt medveten om, att han icke på grund af denna tjenst var berättigad till pension, och jag kan därför icke förstå, att det skulle vara någon orättvisa, som begås emot honom, om han icke får någon pension, i all synnerhet som han, efter hvad jag hört, icke är i sådana omständigheter, att han behöfver en sådan.

Utskottet — eller rättare sagdt dess ledamöter från Första Kamraren — har icke uppgifvit mer än ett enda fall, då pension lemnats till en konsistorienotarie, och det är således många sådana, som hitintills gått bort af en eller annan orsak utan att få pension. Jag tror därför icke, att det kan anses innebära någon orättvisa mot den nu ifrågavarande konsistorienotarien, om han icke får någon pension.

I den kongl. propositionen anföres såsom skäl för den begärda pensionen, att den ifrågavarande konsistorienotarien nu är af ålder och sjukdom urständsat att utan skada för sitt helsotillstånd uppehålla den ansträngande tjensten. Men det är nog många personer, som på grund af ålderdom och svaghet få afgå från de befattningar, som de innehåft under sin krafts dagar, utan att få någon pension,

Angående
pension åt
konsistorieno-
tarien E. R.
Henschen.
(Forts.)

och jag kan icke tro, att det skulle vara orättvisare för ifrågavarande person att afgå utan pension än för dem.

Vidare heter det i statsrådsprotokollet, att om denne konsistorienotarie icke skulle erhålla pension, så skulle han komma i en ofördelaktig undantagsställning gent emot statens civila tjänstemän i allmänhet. Men det finnes härvidlag den väsentliga skillnaden, att dessa andra tjänstemän, som här nämnts, hafva tillträdtt sin befattning med full vetskap om, att de äro berättigade till pension och att de således skola hafva den, om de uppfyllt de vilkor, som därför äro bestämda. Men att man icke begär någon orättvisa, om man icke ställer den nu ifrågavarande personen i samma kategori, bör väl vara tydligt, ty han har hvarken rätt till pension eller behof af någon sådan.

Vidare har det sagts, att det vore origtigt att tvinga honom att taga biträde, för hvilket han i alla fall skulle vara ansvarig. Men sådant förekommer nog i flera andra fall. Presterna t. ex. få ju underhålla sina biträden, men äro sjelfva till någon del ansvariga för biträdenas sätt att sköta de dem anförtrödda göromålen, och den nu ifrågavarande personen kan väl icke göras mera ansvarig än de.

Slutligen har det sagts, att om man gjort orätt två gånger, så bör man icke göra det den tredje, och detta är nog riktigt. Men jag vill deremot säga, att jag tror, att Riksdagen icke i detta fall hittills gjort någon orätt, och att jag icke heller tror, att man gör någon orätt, om denna pension icke beviljas, och jag yrkar därför bifall till reservationen.

Herr Ivar Månsson: Herr talman, mina herrar! Det är ingen, som bestrider, att icke konsistorienotarien Henschen varit en särdeles förtjenstfull man, som pligttroget skött sitt kall. Men det är icke den saken, som nu föreligger, utan principfrågan, huruvida Riksdagen skall bevilja pension åt en tjänsteman, som har haft sin aflöning på detta sätt, nemligen genom sportler. Skulle vi bevilja denna pension, så hafva vi dermed slagit in på en väg, som är mycket farlig, och det blir enligt min åsigt då omöjligt att säga nej till några anspråk i detta afseende, som kunna komma att ställas på Riksdagen. Vi hafva nyligen på liknande grund afslagit framställningen om pension för postdirektören i Göteborg, och jag tror, att det finnes många dylika fall.

Nu säger man, att det är oundgängligt och att det är rätt, att denne man skall få pension, men huru många är det icke i vårt land, som befunna sig i liknande ställning, men icke få och icke kunna få pension? Jag tänker dervid närmast på vårt presterskap. Presterna hafva icke rätt att få någon pension, och likväl ega de i allmänhet mycket mindre inkomster än dessa konsistorienotarier, som hafva rätt att beskatta dem för de papper, som de komma med. Jag tror därför icke, att man med fog kan säga, att konsistorienotarierna hafva rätt att få pension.

Jag är den förste att erkänna, att sättet för konsistorienotariernas aflöning icke är riktigt, och det vore önskligt, synes det mig, om Kongl. Maj:ts regering toge denna sak i allvarligt öfvervägande och

försökte att få detta aflöningssätt ändradt, ty det synes mig vara i högsta grad olämpligt. Men förr än detta skett och förr än pensionsfrågan i stort sedt blifvit ordnad både med afseende å presterskapet och andra, anser jag det vara omöjligt för Riksdagen att gå in på det nu föreliggande förslaget.

Jag kan ej heller för min del finna, att någonting har förekommit, som förändrar det läge, hvori frågan förut befunnit sig, och på dessa grunder anser jag, att reservanterna inom statsutskottet haft fog för sin uppfattning, och ber därför att få yrka bifall till reservationen.

Herr Larsson i Mörtlösa: Vid riksdagen år 1895 framlade Kongl. Maj:t förslag till konsistorienotariernas aflöning äfvensom till deras pensionering. Uti en gemensam votering afslog Riksdagen då framställningen om dessa tjenstemäns lönerreglering, och redan förut hade Första Kammaren afslagit frågan om deras pensionering. Det är således tydligt, att Riksdagen är temligen enig derom, att konsistorienotarierna icke skola erhålla pension af statens medel.

Hvad nu den bär ifrågavarande konsistorienotarien angår, har han under en följd af år uppburit en årlig löncinkomst af i medeltal 6,354 kronor 60 öre. Det tyckes då, som skulle han bort af dessa sina löneinkomster kunna afstå någon del till en vikarie. Den ärade talaren på upsalabänken frågar nu, huru denne konsistorienotarie skall bära sig åt, i fall han nekas pension, men det tycker jag för min del vara temligen tydligt. Dessutom lärer han, så vidt jag hört rätt, vara i den goda ekonomiska ställning, att han icke behöfver pension, och dessa förhållanden äro skäl nog för mig att yrka afslag på Kongl. Maj:ts framställning i denna punkt.

Herr Pehrson i Törneryd: Herr talman! Emot min erinran, att ingenting tillkommit, sedan Riksdagen förra gången pröfvade denna fråga och då afslog densamma, har sagts, att *det* har å nyo tillkommit, att konsistorienotarien i fråga nu är sex år äldre, än han då var. Ja, detta är ju riktigt, men denna omständighet gifver mig i stället anledning att erinra dem, hvilka framkommit med detta skäl, derom, att deri ser jag ingenting annat än en fördel för konsistorienotarien Henschen. Han har nemligen innehaft denna sin stora aflöning i ytterligare sex år, sedan denna sak sist var före i Riksdagen. Och jag undrar, om man icke i alla fall kan sätta i fråga, huruvida icke på de personer i samhället, som äro så lyckligt lottade, att de sitta med större inkomster, kunde ställas det anspråk, att de äro skyldiga att sörja för sin ålderdom. Helt säkert är en man med sådana inkomster som dem, konsistorienotarien Henschen under en lång följd af år suttit och uppburit, i tillfälle att för hvarje år aflägga något, som han kan ha till godo för sin ålderdom. Man fordrar sådant af de små i samhället, och då bör man väl också hafva rätt — och kanske större rätt — att fordra detta af de bättre lottade.

Men jag vill också tillägga till hvad jag förut nämnt, att jag icke tycker, att Kongl. Maj:t bort äfven denna gång lägga fram denna fråga. För min del kan jag icke se annat, än att det ligger en viss

Angående
pension åt
konsistorieno-
tarien E. R.
Henschen.

(Forts.)

Angående
pension åt
konsistorien-
tarien E. R.
Henschen.

(Forts.)

ringaktning mot Riksdagen att till dess pröfning för tredje gången lägga fram en sak, deri inga nya eller väsentligare skäl kunnat förbringas och läggas till dem, som redan förut varit pröfvade och dervid blifvit underkända. Jag anser därför, att, äfven från sådan synpunkt sedt, det vore af denna kammare konsekventast och riktigast handladt att vidhålla det beslut, som den vid föregående tillfällen i denna sak fattat, och på grund deraf får jag, herr talman, ännu en gång anhålla om afslag å utskottets hemställan samt bifall till reservationen.

Öfverläggningen var härmed afslutad. Herr talmannen gaf proposition dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på afslag såväl å berörda hemställan som å Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning. Herr talmannen förklarade sig anse svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för förstnämnda proposition; men som votering begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen denna voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i 16:e punkten af förevarande utlåtande n:o 11, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren afslagit såväl utskottets hemställan som Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Voteringen utvisade 52 ja, men 135 nej; och hade kammaren alltså fattat beslut i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Punkten 17.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 18.

Angående
pension för
vaktmästaren
C. J. Jo-
hansson.

Kongl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen, att vaktmästaren vid högre allmänna läroverket i Vesterås *Carl Johan Johansson* måtte från och med månaden näst efter den, i hvilken han komme att frånträda befattningen såsom vaktmästare vid nämnda läroverk, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära pension till belopp af 600 kronor årligen.

Utskottet hemställde

att Kongl. Maj:ts nu ifrågavarande framställning må af Riksdagen på det sätt bifallas, att Riksdagen medgifver, att vaktmästaren vid högre allmänna läroverket i Vesterås *Carl Johan Johansson* må

från och med månaden näst efter den, i hvilken han frånträder befattningen såsom vaktmästare vid nämnda läroverk, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära pension till belopp af 500 krouor årligen.

Angående pension för vaktmästaren C. J. Johansson.
(Forts.)

Vid punkten fans fogad reservation af herrar *Pehrson* i Törneryd, *Boström*, *Larsson* i Mörtlösa, *Göransson*, *Ivar Månsson*, *Persson* i Tällberg, *Erickson* i Bjersby, *Svensson* i Olseröd, *Petersson* i Påboda, *Anderson* i Hasselbol, *Andersson* i Himmelsby och *Odqvist*, hvilka hemstält

att Kongl. Maj:ts nu ifrågavarande framställning icke må af Riksdagen bifallas.

Sedan punkten blifvit föredragen, anförde:

Herr Petersson i Påboda: Herr talman, mina herrar! Äfven vid denna punkt är det lotten, som bestämt utskottets beslut, i det att vid punkten finnes anfordrad en reservation af samtliga tolf utskottsledamöterna från denna kammare. Beträffande den nu föreliggande frågan förhåller det sig så, att man måste betrakta denna såsom en för Riksdagen helt och hållet ny fråga. Ty ingen enda gång förut har, så vidt utskottet kunnat finna, Riksdagen beviljat pensioner åt vaktmästarne vid de vanliga läroverken. Det är således nu fråga om att stiga öfver tröskeln och beträda en ny väg samt fastslå en ny princip med anledning af det föreliggande fallet. Det är just med hänsyn till vigten af ett sådant steg, som utskottsledamöterna från denna kammare yrkat afslag på Kongl. Maj:ts nu gjorda framställning. Man har vid behandlingen af en utaf de närmast föregående punkterna sagt, att konsistorienotariernas inkomster icke utgått af statsmedel, utan af uppbördsprovisioner och dylikt, och nu förhåller det sig beträffande dessa vaktmästares aflöning på liknande sätt så till vida, att densamma icke utgår af statsmedel, utan tages af läroverkens ljus- och vedkassa, hvilken i sin ordning får sin inkomst af lärjungarnas terminsafgifter.

Skall man fasthålla vid den princip, som man förut hållit på, så finner jag för min del ingen annan utväg än att afslå den föreliggande framställningen, och med hänsyn härtill skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till reservanternas förslag.

Herr Kempe: Herr talman, mina herrar! Det förundrar mig alls icke, att reservanternas hyst betänkligheter mot denna pensionering. Men det kan dock yttras och bör yttras något för denna princip.

Det är ju så, att vaktmästarne vid läroverken erhålla sin aflöning af läroverkets ljus- och vedkassa. Denna är icke en fond, som lemna en betydande räntefkastning, utan utgöres af de för hvarje termin upptagna terminsafgifterna, hvilka icke få sättas högre, än det behöfves för det löpande året, och därför stå dessa kassar vid årets slut vanligen på ± 0 . Någon möjlighet att ur denna kassa

Angående
pension för
vaktmästaren
C. J. Jo-
hansson.
(Forts.)

taga medel att dermed pensionera en vaktmästare finnes alltså icke, och för öfrigt har man ju icke heller rättighet dertill, ty någon bestämmelse i detta syfte finnes icke någonstades i lagen. Hvarifrån skall då en gammal uttjent skolvaktmästare få sin pension? Jo, kommunen skulle draga försorg om honom, menar man, men kommunen lär väl icke draga försorg om honom på annat sätt än genom att hänvisa honom till fattigvården.

Hvad nu särskildt detta fall beträffar, så har framställningen om pension åt vaktmästaren Johansson blifvit i vederbörlig ordning gjord af läroverkskollegiet, den har förordats af domkapitlet, sedermera behandlats och förordats af statskontoret samt slutligen gillats af Kongl. Maj:t, som hos Riksdagen hemställt om en pension till ett belopp af 600 kronor. Det har också vid denna behandling af frågan framgått, att den nämnde vaktmästaren är väl värd att erhålla denna pension. Han har af sin lilla aflöning för hvarje år måst afstå en del till ett biträde, som hjälpt honom med eldning och städning, och han har derför icke kunnat bereda sig något kapital, hvaraf han på gamla dagar skulle kunna leva. Han har vidare skött sin tjänst icke blott så, att han uppfyllt sin pligt, utan mer än så; han har på allt sätt befrämjat läroverkets ekonomiska intressen — det är vid hvarjehanda tillfällen, vid uppköp och dylikt, som rätt mycket i detta fall beror på läroverkets vaktmästare. Och det allra bästa är, att han haft ett så varmt intresse för den ungdom, som genomgått det läroverk, der han är anställd.

När nu pensionsbeloppet af utskottet nedsatts till 500 kr., så kan jag icke tro, att deruti ligger någon annan beräkning, än att han borde tillerkännas det lägsta pensionsbeloppet för vaktmästare. Men vaktmästare i högsta graden vid statens verk hafva en pension af 800 kr., och då en vaktmästare, som tjänstgör ensam vid ett högre allmänt läroverk, enligt min uppfattning snarare bör likställas med de vaktmästare i statens verk, som stå i den högsta kategorien, än med dem, som stå i den lägsta, så borde denne vaktmästare Johansson hafva haft lika pension med dem, som tillhöra den högsta af dessa kategorier. Det kan jag emellertid nu icke hoppas att för honom kunna vinna. Derför inskränker jag mig till att yrka bifall till utskottets förslag, hvilket är 500 kronor i pension för vaktmästar Johansson.

Häruti instämde herrar *Sundberg, Persson* i Arboga, *Spangenberg, Hammarström* och *Lorichs*.

Herr Höjer: Herr talman! Jag har begärt ordet icke för att uttala min sympati för den gamle vaktmästar Johansson, ehuru han hör till mina tidigaste barndomsminnen, då jag sjelf för snart 50 år sedan genomgick Vesterås högre allmänna läroverk, och ehuru den gamle hedersmannen utan tvifvel förtjenar all min personliga medkänsla, ntan jag har begärt ordet för att åtminstone få till protokollet antecknad, att jag omöjligen med bästa vilja i världen kan gilla den princip, på hvilken de ärade reservanterna i denna kammare grundat sin reservation. De hafva menat, att det *sätt*, hvarpå aflö-

ningen till sagda vaktmästare utgått, gör, att de icke kunna finna, att ifrågakommande betjente kunna anses vara *stats-tjenare*; och under sådana förhållanden har det tyckts dem, att någon pension af stats-medel för den gamle mannen icke bör ifrågakomma. Det är denna princip, som jag för min del icke kan godkänna. Det borde vi väl kunna vara ense om allesammans, att våra allmänna läroverk äro statsinstitutioner, och att de lärare, som der äro anställda, äro stats-tjenare. Vid hvarje läroverk måste det äfven finnas en vaktmästare, och i parentes vill jag nämna, att sådana kunna förhållandena vara, att näst rektor vaktmästaren nästan är den viktigaste personen vid läroverket. Nu är det känt, att vaktmästaren aflönas ur den s. k. ljus- och vedkassan. Men, mina herrar, jag vill fästa eder uppmärksamhet på, att de afgifter, som gå till ljus- och vedkassan, äro af *staten* påbjudna afgifter, för hvilka rektor och kollegium bära ansvar och för hvilka de skola redovisa inför det embetsverk, som heter kammarrätten. Jag kan icke få i mitt hufvud annat, än att denna ljus- och vedkassa fuller väl kan betraktas såsom en fond af *allmänna medel*, och att vaktmästaren, låt vara på indirekt sätt, aflönas af staten. Det är denna principiella ståndpunkt, på hvilken jag ställer mig.

Om jag nu i stället skulle omfatta reservanternas åsigt, skulle jag fråga mig: på hvad sätt skall den ifrågakommande stackars vaktmästaren, som blifvit 70 år gammal och slitit ut sig i läroverkets tjänst — på hvad sätt skall han blifva nödortftligen försörjd på gamla dagar? Icke kan man pretendera, att den kommun, der läroverket är beläget, skall pensionera honom. Icke kan man heller billigtvis ifrågasätta, att en man, som tjenat hvad jag kallar *staten* i nära femtio år, skall kastas på fattigvården. Nu kunna reservanterna till äfventyrs säga: »Vi gå in på, att han skall pensioneras, men pensionen skall tagas ur ljus- och vedkassan.» Men det låta rektor och kollegium vackert bli, åtminstone till dess att det blir en — på administrativ väg, förmodar jag, tillkommen — förordning, som gifver oss rätt att pensionera gamla vaktmästare ur ljus- och vedkassan. Men jag tror, att det är bäst, att denna administrativa förordning tills vidare inställes. Ty jag skulle finna det i hög grad motbjudande och origtigt att på detta sätt i sjelfva verket kasta pensionerings-omsorgen icke på staten, utan på lärjungarne vid läroverket. Dessa skulle icke allenast bestrida kostnaderna för ljus och ved, utan äfven direkt pensionera de gamla vaktmästarne, hvilket icke torde älligga dem.

Huru jag än ser saken, vare sig ur billighetens eller ur den rent formella rättens synpunkt, kan jag icke finna annat, än att reservanterna hafva alldeles ovanligt orätt, men Kongl. Maj:t rätt. Och därför anhåller jag, herr grefve och talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr *Nyström* instämde häruti.

Herr *Eriesson* i Ransta: Äfven jag skall be att få yrka bifall till utskottets hemställan. Jag kan icke godkänna reservanternas

Angående
pension för
vaktmästaren
C. J. Jo-
hansson.
(Forts.)

Angående
pension för
vaktmästaren
C. J. Jo-
hansson.
(Forts.)

skäl för sitt afslagsyrkande. De säga, att vaktmästaren icke har direkt aflöning af staten. Det må så vara, att så är. Men han är dock en statens tjenare, och hvarifrån han får sin aflöning, kan icke komma honom vid, då han har arbetat i statens tjänst. Särskildt i detta fall, då det är fråga om vaktmästar Johansson, som har tjänat i 50 år och under tiden blifvit sjuk och skral, så att han icke på något sätt kan förtjena något och icke kan uppehålla sin vaktmästarebefattning, synes det mig hårdt att kasta en sådan man på fattigvården. Ty från något annat håll kan man icke begära, att han skall få sitt lifsuppehälle. Denne vaktmästare har på ett så utmärkt sätt fullgjort sina pligter och skyldigheter, att det för många skulle kännas mycket hårdt, om han icke på något sätt finge underhåll på sin sena ålderdom.

Då jag icke kan godkänna det af reservanterna anförda skälet, att han icke fått sin aflöning från staten, när han likväl är en statens tjenare, så yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Häruti instämde herr *Wavrinsky*.

Herr Pehrson i Törneryd: Det förundrar mig icke, att herr Höjer tyckte, att de, som icke hafva lika äsigt med honom, hafva på det allra högsta orätt. Men det kan ju icke hindra, att man får försöka gifva skäl för den äsigt man har, och jag skall be att få foga något till hvad föregående talare anført i afsigt att ärnå bifall till reservanternas förslag. Herr Ericson i Kansta sade nyss, att han icke för sin del gillade de skäl, som reservanterna anført för sin mening. Reservanterna hafva bland andra skäl påpekat, att då nu frågan om beredande af pension åt en vid allmänt läroverk anställd vaktmästare för första gången, så vidt känt är, föreligger till Riksdagens beprövande, så ansågo reservanterna det vara en omständighet, som kunde vara värd att åtminstone tänka på. Jag vet icke, om man kan rätt och slätt stryka öfver detta och om det icke i alla fall tål att tagas i betraktande. Om det endast gälde denna lilla pension på 500 kronor åt ifrågasvarande uttjente vaktmästare, så skulle jag måhända icke motsätta mig pensionen, men då det nu gäller något annat, så låt oss se saken med klar och öppen blick. Detta är första gången, som det ifrågasatts, att staten skall pensionera en vaktmästare vid ett allmänt läroverk, men hafva vi beviljat en dylik pension *en gång*, så måste vi fortsätta dermed. Följdrigtigheten fordrar då, att alla vaktmästare vid de allmänna läroverken skola, i den mån de blifva uttjente, erhålla statspension. Är Andra Kammaren nu beredd att säga ja till detta, då bör kammaren godkänna det föreliggande förslaget om pension åt ifrågasvarande vaktmästare; är den det icke, så må den afslå detsamma. För min del är jag icke beredd att säga ja till framställningen i det skick, den nu föreligger, och derfor anhallar jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen och afslag på statsutskottets hemställan.

Herr Höjer: Jag skall gent emot den siste ärade talaren be att få påpeka, att han med sitt anförande icke bemött ett enda af de

skäl, som uttalats af mig och en annan talare — *verkliga* skäl mot reservationen och till förmån för Kongl. Maj:ts proposition.

För öfrigt vill jag gifva honom rätt deruti, att det nu icke endast är fråga om att bevilja pension åt vaktmästaren Johansson, utan att det gäller en tillämpning af en — låt vara splitter ny — princip. Deri gifver jag honom rätt, men just därför tillåt jag mig att betona, att jag icke talade till förmån för Johansson, utan att jag höll mig vid principen, och det är rigtigheten af denna princip, som jag fortfarande håller fast vid.

Anående
pension för
vaktmästaren
C. J. Jo-
hansson.
(Forts.)

Herr Larsson i Mörtlösa: Jag vill endast bemöta det yttrande, att vaktmästarne vid allmänna läroverken skulle vara statstjenare. De antagas icke af någon annan myndighet än lärarekollegiet och aflönas icke af statsmedel. Det gäller nu att afgöra, om man hädan-efter skall pensionera personer, som icke från staten uppbära något arvode, — en princip, som jag tror, att Andra Kammaren icke skall gilla. Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr Darin: Herr talman, mina herrar! Jag vill endast såsom ett tillägg till hvad som förut yttrats från lärares sida, hvilkas uttalanden i detta ämne väl torde ega vitsord, erinra om, att enligt 136 § af läroverksstadgan denna ljus- och vedkassa uppstår på det sätt, att en terminlig afgift *i mån af behof* upptages af hvarje lärjunge, och det säges i samma §, att från denna kassa skola bestridas, bland annat, kostnaderna för aflöning åt en vaktmästare, hvilken besörjer eldning och städning jemte hvad annan tienst, rektor kan för läroverkets räkning honom ålägga.

Nu är det alldeles tydligt, att, då dessa terminliga afgifter skola användas för löpande behof och kassan således icke får samla några medel, det icke blir något tillfälle att afsätta medel för beredande af pensioner. Skulle medel för åstadkommande af vaktmästares pensionering uttagas af lärjungarne, blefve naturligen följderna den, att en senare lärjungegeneration finge betala de tienst, som en afgående lärjungegeneration dragit nytta af, och detta vore så mycket orimligare, som afgifterna till denna kassa äro till den grad obligatoriska, att de äro de enda afgifter, som enligt läroverksstadgan ovilkorligen skola af *alla* lärjungar, äfven de minst bemedlade, erläggas. Att nu ifrågasätta, att en del af sådana medel, som tvångsvis uttagas af till och med de mest obemedlade, skulle afses till pensionering af afgångne vaktmästare, är något, som jag för min del icke kan gilla. För öfrigt vill jag ytterligare betona hvad som flerfaldiga gånger framhållits, att det kan icke bestridas, att den, som är tjenare vid en statsinstitution, måste anses vara statens tjenare.

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! Jag skall anhålla att få ansluta mig till reservanternas förslag, helst som detta sammanfaller med ett af mig framställt yrkande i föl, då anslagen till pensions- och indragningsstaterna förelägo till behandling. Jag drog visserligen då det kortaste sträet, men det hindrar icke, att jag äfven i år har samma åsigt. Kongl. Maj:t hade föreslagit en pension af

Angående
pension för
vaktmästaren
C. J. Jo-
hansson.
(Forts.)

600 kronor åt en portvakt vid utrikesministerhotellet här i Stockholm; statsutskottet föreslog, att denna pension skulle bestämmas till 500 kronor, hvilket belopp äfven Riksdagen beviljade. Denna person hade icke uppburit ett enda öre från statsmedel; han var, så att säga, tjenare åt en statens tjenare, och ändock tillerkändes honom denna pension. Jag är öfvertygad om, att äfven denne vaktmästare Johansson blir af Riksdagen tillerkänd pension, men då jag icke anser, att denna princip är riktig, skall jag, herr talman, anhålla att få yrka bifall till reservanternas förslag.

Härmed var öfverläggningen i detta ämne slutad. Enligt de gjorda yrkandena gaf herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan och dels på afslag derå och bifall till den vid förevarande punkt afgifna reservation; och fann herr talmannen sistnämnda proposition vara besvarad med öfvervägande ja. Votering blef emellertid begärd och företogs enligt följande nu uppsatta och af kammaren godkända omröstningsproposition:

Den, som, med afslag å hvad statsutskottet hemställt i adertonde punkten af förevarande utlåtande n:o 11, bifaller den vid denna punkt afgifna utskottets betänkande vidfogade reservation röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets nämnda hemställan.

Voteringen utföll med 101 ja, mot 71 nej; och hade kammaren alltså fattat beslut i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

Som tiden nu var långt framskriden, uppsköts den vidare behandlingen af ifrågavarande utlåtande till kl. 7 e. m., då detta sammanträde enligt utfärdadt anslag skulle fortsättas.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. 4,27 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böös.

Rättelse

i Andra Kammarens Protokoll N:o 15.

Sid. 9, rad. 10 uppfir. står: beryktade
läs: krystade